

Održivi razvoj turističke destinacije na primjeru Istarske županije

Zulfikari, Anita

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:821235>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Diplomski sveučilišni studij

ANITA ZULFIKARI

**Održivi razvoj turističke destinacije na primjeru Istarske
županije**

*Sustainable development of a tourist destination on the example of
the Istrian County*

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu

Studijski smjer: Menadžment u turizmu

**Održivi razvoj turističke destinacije na primjeru Istarske
županije**

*Sustainable development of a tourist destination on the example of
the Istrian County*

Diplomski rad

Kolegij: **EKONOMIKA ODRŽIVOG
RAZVOJA**

Student: **Anita ZULFIKARI**

Mentor: **Izv. prof. dr. sc. Zvonimira
ŠVERKO GRDIĆ**

Matični broj: **ds3696**

Opatija, lipanj 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

ANITA ZULFIKARI

(ime i prezime studenta)

ds3696

(matični broj studenta)

ODRŽIVI RAZVOJ TURISTIČKE DESTINACIJE NA PRIMJERU ISTARSKJE ŽUPANIJE

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____

Potpis studenta

SAŽETAK

Geografski položaj Hrvatske i ostale prirodne ljepote čine Hrvatsku izuzetno atraktivnom turističkom destinacijom. Slijedom navedenog zaključuje se kako turizam u Republici Hrvatskoj pridonosi ekonomskoj stabilnosti države, a razvoj i brendiranje pojedinih destinacija ključno utječe na atraktivnost i gospodarske rezultate ukupnog turizma. Činjenica je da je broj turista svake godine sve veći, pa samim time je povećana i potražnja smještajnih kapaciteta. Predmet diplomskog rada usmjeren je na održivi razvoj turističke destinacije na primjeru Istarske županije. Analizirajući koncept održivog razvoja turizma s naglaskom na Istarsku županiju evidentno je kako svi klasteri Istarske županije primjenjuju adekvatne strategije i propise višeg reda, te se aktivno zalažu za unaprjeđenje održivog razvoja turizma Istarske županije, a naglasak je stavljen na outdoor aktivnosti – razvoj cikloturizma i biciklističkih staza, podizanje razine svijesti o održivom razvoju Istarske županije kao turističke destinacije i slično. Osim prikupljenih sekundarnih podataka (statistički podaci) o Istarskoj županiji kao održivoj turističkoj destinaciji prikupili su se i podaci temeljem provedenog anketnog istraživanja putem *Google Forms* upitnika na uzorku 100 ispitanika-ica.

Ključne riječi: održivost, Istarska županija, razvoj, turistička destinacija, turizam.

ABSTRACT

Croatia's geographical position and other natural beauties make Croatia an extremely attractive tourist destination. Following the above, it can be concluded that tourism in the Republic of Croatia contributes to the economic stability of the country, and the development and branding of individual destinations has a key effect on the attractiveness and economic results of overall tourism. Every year, number of tourist arrivals is increasing, so the demand for accommodation capacity has also increased. The subject of the thesis is focused on the sustainable development of a tourist destination based on the example of the County of Istria. Analyzing the concept of sustainable development of tourism with an emphasis on the Istrian County, it is evident that all the clusters of the Istrian County apply adequate strategies and regulations of a higher order, and actively advocate for the improvement of the sustainable development of tourism in the Istrian County, and the emphasis is placed on outdoor activities - the development of cycle tourism and bicycle paths, raising the level of awareness of the sustainable development of Istrian County as a tourist destination and the like. In addition to the collected secondary data (statistical data) about Istria County as a sustainable tourist destination, data was also collected based on a survey conducted using a Google Forms questionnaire on a sample of 100 respondents.

Keywords: sustainability, Istrian County, development, tourist destination, tourism.

Sadržaj

SAŽETAK	3
ABSTRACT	4
UVOD.....	1
Problem i predmet istraživanja.....	1
Ciljevi istraživanja	1
Metodologija	2
Struktura rada	2
1. ODRŽIVI RAZVOJ U DESTINACIJI	4
1.1. Pojam turističke destinacije.....	4
1.2. Turizam u Hrvatskoj.....	5
2. KONCEPT ODRŽIVOG RAZVOJA	11
2.1. Pojmovno određenje održivog razvoja.....	13
2.2. Pravna osnova i načela održivog razvoja u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj	15
3. ODRŽIVI TURIZAM NA PRIMJERU ISTARSKE ŽUPANIJE	18
3.1. Turizam u Istarskoj županiji	18
3.2. Statistička analiza turističkih ostvarenja u Istarskoj županiji (2018. i 2022.)	28
3.3. Primjena koncepta održivog turizma u Istarskoj županiji	30
3.4. Usporedba održivog turizma Istarske županije sa drugim održivim županijama	32
4. PRIKAZ REZULTATA ANKETNOG ISTRAŽIVANJA	37
4.1. Uzorak i metodologija istraživanja	37
4.2. Rezultati anketnog istraživanja	37
4.4. Preporuke i zaključci	46
ZAKLJUČAK	48
BIBLIOGRAFIJA.....	50

PRILOZI – Anketni upitnik	53
VIZUALIJE	56

UVOD

Koncept održivog razvoja utemeljila je Svjetska komisija za okoliš i razvoj, a implementiran je kroz brojne međunarodne, europske i domaće propise. Kada govorimo o konceptu održivog razvoja u Republici Hrvatskoj važno je istaknuti kako je isti propisan Strategijom održivog razvitka u Republici Hrvatskoj koja je donesena u skladu s odredbama Zakona o zaštiti okoliša. Osnovni ciljevi akcijskog plana održivog razvoja u Republici Hrvatskoj su stabilizacija gospodarskog razvitka, pravedna raspodjela socijalnih mogućnosti te zaštita okoliša.

Problem i predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je održivi razvoj turističke destinacije na primjeru Istarske županije. Naime, Istarska županija kao turistička destinacija gotovo svake godine bilježi sve veći broj domaćih i stranih turista, a razlog toga je ponajprije geografski položaj Istarske županije, prirodne ljepote, krajobraz, turistički lokaliteti te povijesna i kulturna baština. Održivi turizam u Istarskoj županiji dobiva na značaju u posljednjih petnaestak godina, a sredstva za održivi razvoj turističke destinacije najvećim dijelom dodjeljuju se iz Fondova Europske unije.

Ciljevi istraživanja

Glavni cilj ovog diplomskog rada jest analizirati važnost održivog razvoja i njegov utjecaj na turističke destinacije, dok su sekundarni ciljevi rada istražiti strukturu dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista, primjenu koncepta održivog razvoja na primjeru Istarske županije te temeljem provedenog anketnog istraživanja putem *Google Forms* upitnika na uzorku 100 ispitanika-ica interpretirati dobivene rezultate o održivom razvoj Istarske županije kao turističke destinacije.

Metodologija

U radu su korištene različite znanstvene metode: sintetička metoda, deduktivna metoda, induktivna metoda, komparativna metoda, statistička metoda i metoda ankete. Metoda analize odnosi se na proces razgradnje složenih mentalnih tvorevina na jednostavnije komponente i u radu se koristi za prikaz i analizu organizacijske strukture i čimbenika koji utječu na razvoj Hrvatske i Istarske regije kao turističke destinacije te održivost turizma u Istarskoj županiji. Metoda sinteze je proces spajanja jednostavnih misaonih sudova u složene i njihovih povezivanja u cjelinu. Koristi se zajedno s prethodnom metodom za što precizniju analizu čimbenika koji utječu na održivi razvoj Istarske županije kao turističke destinacije. Metoda dedukcije je sustavna i dosljedna primjena deduktivnog načina razmišljanja gdje se izvode specifični i pojedinačni zaključci iz općih prosudbi. Statistička metoda koristi se prilikom analize broja dolazaka i noćenja turista za razdoblje od 2018. do 2022. godine. U empirijskom dijelu rada korištena je anketna metoda, a anketiranje je provedeno na uzorku od 100 ispitanika/ica pomoću upitnika *Google Forms*. Sudionici za provođenje kreirane ankete pronađeni su pomoću društvenih mreža i stranica vezanih uz turizam u Istarskoj regiji. Sve metode korištene u radu međusobno nadopunjuju, a rad koristi sekundarne podatke, to jest dostupne stručne i znanstvene članke, pravne propise te statističke podatke.

Struktura rada

Diplomski rad podijeljen je u četiri poglavlja. U uvodnom poglavlju prikazuje se problem i predmet istraživanja, ciljevi, metodologija i kratka struktura rada. U prvom poglavlju govori se o održivom turizmu u destinaciji, a detaljno je prikazano i analizirano pojmovno određenje turističke destinacije te su prikazane važne karakteristike i pokazatelji turističkog razvoja Republike Hrvatske kao turističke destinacije. U drugom poglavlju naglasak je stavljen na koncept održivog razvoja, odnosno na njegovo pojmovno određenje, pravnu osnovu na kojoj počiva održivi razvoj u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj te na načela održivog razvoja. U trećem poglavlju donosi se pregled i analiza održivog razvoja turističke destinacije na primjeru Istarske županije, odnosno ponajprije se govori o Istarskoj županiji kao turističkoj destinaciji, a zatim o njezinim turističkim ostvarenjima. Isto tako, u ovom poglavlju se analizira primjena koncepta održivog turizma u Istarskoj županiji, a u obzir su uzeti svi klasteri sukladno studiji

održivog razvoja turizma Istarske županije. Četvrto poglavlje je empirijski dio, odnosno poglavlje u kojem se prikazuju rezultati anketnog istraživanja. Anketno istraživanje provedeno je na uzorku od 100 ispitanika-ica putem *Google Forms* upitnika, a ciljana skupina određena je uz pomoć dostupnih stranica i grupa na društvenoj mreži Facebook, a koje se odnose na turizam na području Istarske županije. Na poslijetku, donesen je zaključak te je ispisana literatura kao i vizuali i prilozi (anketni upitnik).

1. ODRŽIVI RAZVOJ U DESTINACIJI

Ako se ne kontroliraju, rast i razvoj turizma mogu naštetiti destinacijama koje volimo. Drugim riječima, kada se destinacije fokusiraju isključivo na privlačenje više posjetitelja i zanemaruju dugoročnu održivost, to može izazvati suprotan efekt od željenog i dovesti do njihovog konačnog propadanja. Nagli porast broja posjetitelja nadmašuje lokalnu infrastrukturu i okoliš, dok nasumični razvoj turizma omogućuje da štetne prakse ostanu uglavnom neprimijećene. Kao rezultat toga, kratkoročni "uspjeh" često dolazi na račun lokalnih zajednica, ekosustava, divljih životinja i kulturnih resursa. To pak može uzrokovati gubitak privlačnosti odredišta čemu doprinose neuredne i zagađene plaže, prepune staze i šetališta, ali i općenito prenapučenost destinacije. Navedene situacije svakako su nešto što utječe na ukupnu kvalitetu putovanja, a samim time i na zadovoljstvo turista.

U ovom poglavlju naglasak je stavljen na održivom razvoju destinacije, pa se u kontekstu istog govori ponajprije o pojmu turističke destinacije, održivom razvoju turizma te o turizmu u Republici Hrvatskoj za petogodišnje razdoblje (2018.-2022.).

1.1. Pojam turističke destinacije

Pojam „turistička destinacija“ uveden je u turističku terminologiju 70-ih godina prošlog stoljeća i odgovara odredbama članka 2. Zakona o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma. Turistička destinacija definira se kao tržišno i turistički valorizirana prostorna cjelina koja predstavlja cilj turističkih putovanja i obuhvaća područje jedne ili više jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave¹. Drugim riječima, može se reći kako je turistička destinacija „sinonim za turistički lokalitet, zonu ili određenu regiju.“ Ovaj pojam razvijao se zajedno s pojmom 'turističko mjesto', a isto je definirano „kao prostorno-funkcionalna cjelina ponude u turizmu, koja se mora podudarati s administrativnim granicama.“²

¹ Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, čl. 2. st.1.

² Bartoluci, *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva*, 48.

Razlikuju se dvije skupine čimbenika koji doprinose privlačnosti turističke destinacije, odnosno primarni i sekundarni elementi:³

1. Primarni elementi – predstavljaju izvorne elemente destinacije: geografski položaj, vegetaciju, klimu, kulturnu tradiciju, tradicionalnu arhitekturu, cjelokupni pejzaž i opću infrastrukturu.
2. Sekundarni elementi – nastali su posebno za turiste, primjerice hotelska infrastruktura, ugostiteljske usluge, prijevoz, zabavni sadržaji te ostale aktivnosti.

Na temelju rezultata istraživanja o destinaciji i njenom izboru, treba istaknuti da ona prvenstveno ovisi o interesima, ukusima, željama i potrebama turista. Iz navedenog se može zaključiti da turistička destinacija predstavlja prostornu cjelinu koja ima adekvatnu ponudu kreiranu s ciljem da ostvari dobar rezultat na turističkom tržištu. Uzimajući u obzir da je predmet i tema rada orjentirana na održivi razvoj turizma Istarske županije, nastavak rada bavi se održivim razvojem turizma.

1.2. Turizam u Hrvatskoj

Turizam u Republici Hrvatskoj ima izuzetnu važnost jer u velikoj mjeri doprinosi gospodarstvu i njegovom razvoju. Nije začuđujuć podatak da Hrvatska gotovo svake godine bilježi sve veću potražnju za smještajnim kapacitetima, budući da slovi za atraktivnu destinaciju koja obiluje kulturnim, povijesnim i prirodnim resursima. Također treba napomenuti je se najveći broj atrakcija za turiste lociran na jadranskom primorju. I kontinentalnu Hrvatsku krasi specifične atrakcije, međutim turistička potražnja u većoj je mjeri usmjerena prema priobalnom prostoru.

Na temelju statističkih podataka koje se odnose na period od 2018.-2022. godine vidljivo je povećanje broj turista gotovo svake godine, s iznimkom u 2020. godini zbog svjetske pandemije koje je uvelike ugrozila sektor turizma. Detaljniji podaci su prikazani Tablicom 1.

³ Laws, *Tourist destination management*, 81.

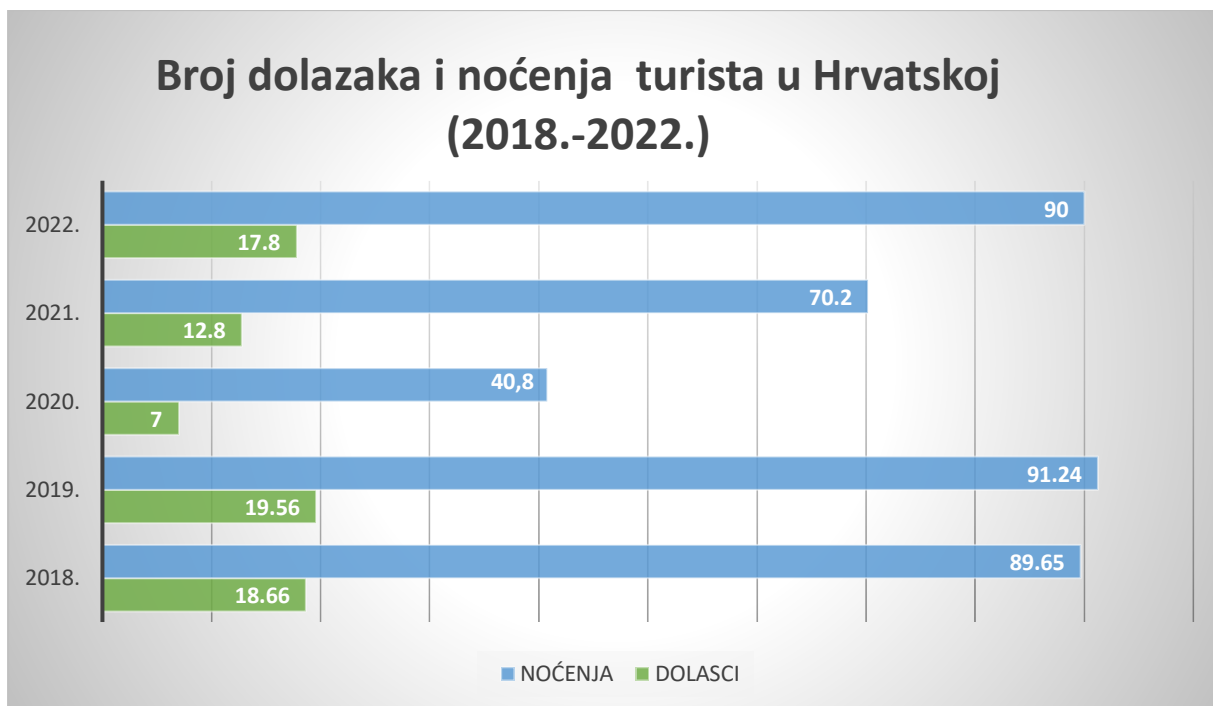
Tablica 1. Ukupan broj dolazaka i noćenja u Republici Hrvatskoj izražen u tisućama (2018.-2022.)

DOLASCI					NOĆENJA				
2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
18.667	19.566	7.000	12.800	17.800	89.651	91.242	40.794	70.200	90.000

Izvor: obrada autorice prema podacima objavljenim na službenoj stranici Državnog zavoda za statistiku, dostupno: https://podaci.dzs.hr/media/egclbob1/si-1683_turizam-u-2020_web.pdf (pristupljeno 15.02.2023.)

Tablica 1. prikazuje broj noćenja i dolazaka turista u periodu od 2018. do 2022. godine. Vidljivo je da je rekordan broj dolazaka i noćenja ostvaren 2019. godine. Tada je zabilježeno više od 19 milijuna dolazaka, odnosno više od 91 milijuna noćenja. Nakon toga, slijedi nagli pad 2020. godine kad je, u usporedbi s prethodnom, broj dolazaka bio manji za 64,2%, odnosno broj noćenja za 55,3%. Te godine turizam se, prema broju dolazaka i noćenja, vratio na razinu od prije 20 godina. Uzrok tomu bila je svjetska pandemija Covid-19, koja je, osim zdravstvenog, u vrlo velikoj mjeri pogodila i turistički sektor. Zabrane kretanja, zatvaranje granica, epidemiološke mjere te propisi o karanteni samo su neki od okolnosti koje su dovele do drastičnog pada dolazaka i noćenja turista. 2021. godine i dalje su se osjećale posljedice pandemije, međutim postepeno popuštanje mjera i jenjavanje pandemije dovelo je i do postupnog povećavanja broja dolazaka i noćenja. Točnije, 2021. godine ostvareno je povećanje od 82,5% u dolascima i 72,1% u noćenjima u usporedbi s pandemijskom 2020. godinom. Rast se nastavio i 2022. godine kada je broj dolazaka bio gotovo 18 milijuna, a broj noćenja 90 milijuna. To povećanje 2022. godine u odnosu na 2021. godinu, bio je porast dolazaka turista za 39,1% te porast njihovih noćenja za 28,3%. Uspoređujući s podacima iz pretpandemijske 2019., ostvareno je za 9,2% manje dolazaka i za 1,3% manje noćenja turista. Omjer broja dolazaka i noćenja turista u Hrvatskoj za razdoblje od 2018. do 2022. godini prikazan je Grafikonom 1.

Grafikon 1. Broja dolazaka i noćenja turista u Hrvatskoj (2018.-2022.)

Izvor: obrada autorice prema podacima objavljenim na službenoj stranici Državnog zavoda za statistiku, dostupno: https://podaci.dzs.hr/media/egclbob1/si-1683_turizam-u-2020_web.pdf (pristupljeno 15.02.2023.)

Iz Grafikona 1. vidljivo je kako je broj dolazaka i noćenja u Hrvatskoj 2019. bio rekordan. Također, iz prikazanog grafikona jasno se vidi spomenuti drastičan pad dolazaka i noćenja turista u 2020. godini uzrokovan pandemijom koronavirusa. Međutim, relativno brz oporavak turizam doživljava već godinu nakon kada su i dolasci i noćenja ponovno u porastu.

Nastavljajući u istom smjeru, turizam 2022. godine ponovo ima vrlo slične brojke u dolascima i noćenjima kao i rekordne 2019. godine. Shodno tome zaključujemo kako se turizam u Republici Hrvatskoj vrlo uspješno razvija i ima tendenciju rasta iz godine u godinu.

Kada je riječ o samoj strukturi turista (domaći i strani) na području Republike Hrvatske, Državni zavod za statistiku u godišnjim izvješćima izveo je jasan zaključak po godinama kako slijedi:

- 2018. godina: Domaći turisti ostvarili su 2,2 milijuna dolazaka i 6,4 milijuna noćenja, dok su strani turisti ostvarili 16,6 milijuna dolazaka i 83,1 milijuna noćenja.⁴
- 2019. godina: Prema službenom izvješću Ministarstva turizma i sporta u 2019. godini 18,6 milijuna turista od kojih je broj domaćih turista 4,6 milijuna, a broj stranih turista 13 milijuna (rast 4,6% u odnosu na 2018. godinu). Kada je riječ o noćenjima, prema istom izvješću u 2019. godini ostvareno je rast ukupnih noćenja, u odnosu na 2018. godinu za 4,9%, dok je broj domaćih noćenja iznosio 7,1 milijuna (rast 6,2% u odnosu na 2018.) a broj stranih noćenja 83,1 milijuna (rast za 4,2% u odnosu na 2018. godinu).⁵
- 2020. godina: Domaći turisti ostvarili su 1,4 milijuna dolazaka i 5,4 milijuna noćenja u 2020. godini, dok su strani turisti ostvarili 5,5 milijuna dolazaka i 35,3 milijuna noćenja.⁶
- 2021. godina: Broj dolazaka domaćih turista iznosio se 2,1 milijun, a iste godine broj noćenja bio je 7,4 milijuna. To je značajan porast ukoliko ga usporedimo sa godinom prije, točnije radi se o povećanju od 0,7 milijuna u dolascima te 2 milijuna kada je riječ o noćenjima. Strani turisti također su bilježili nevjerojatan porast 2021. godine u odnosu na 2020. Konkretno, radi se o ostvarenim dolascima od 10,6 milijuna te ostvarenim noćenjima od 62,8 milijuna.
- 2022.godina: Kada govorimo o stukturi dolazaka ostverenih u 2022. godini, strani turisti čine 86,2%, dok domaći turisti bilje znatno manji postotak (13,8%). Usporedno s godinom prije (2021.) i domaćih i stranih turista bilo je znatno više. Što se tiče noćenja, razlika u domaćim i stranim turistima ponovo je značajna. Točnije, prema podacima DZS-a, više od 90% odnosi se na turiste stranih država, dok su domaći turisti ostvarili nešto više od 8% noćenja.⁷

⁴ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, *Turizam u 2018.. – Statistička izvješća 2019.*, 13.

⁵ Ministarstvo turizma, *Turistički promet za 2019.*

⁶ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, *Turizam u 2020.- Statistička izvješća 2021.*, 13.

⁷ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, *Turizam u 2022. - Statistička izvješća 2023.*, 2.

Struktura stranih turista (po državi dolaska) u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu prikazana je u nastavku rada tablicom 2.

Tablica 2. Struktura stranih turista (po državi dolaska) u 2022. usporedno s 2021.

DRŽAVA	DOLASCI			NOĆENJA		
	2021.	2022.	Indeks 2022./2021.	2021.	2022.	Indeks 2022./2021.
Austrija	1.025.521	1.453.241	141,7	5.682.370	7.439.907	130,9
Češka	720.913	835.402	115,9	4.783.597	5.508.190	115,1
Italija	417.253	908.160	217,7	1.996.481	3.897.516	195,2
Mađarska	431.257	573.011	132,9	2.286.255	2.808.907	122,9
Nizozemska	373.600	528.947	141,6	2.153.507	3.139.135	145,8
Njemačka	2.737.013	3.281.187	119,9	19.931.221	23.555.423	118,2
Poljska	957.439	1.005.957	105,1	6.287.267	6.335.512	100,8
Slovačka	327.294	480.264	146,7	2.189.144	3.071.636	140,3
Slovenija	994.990	1.418.967	142,6	6.127.362	7.470.057	121,9
Ujedinjeno Kraljevstvo	221.471	695.903	314,2	1.096.876	3.402.723	310,2
UKUPNO	10.640.809	15.323.749	144,0	62.847.827	82.287.512	130,9

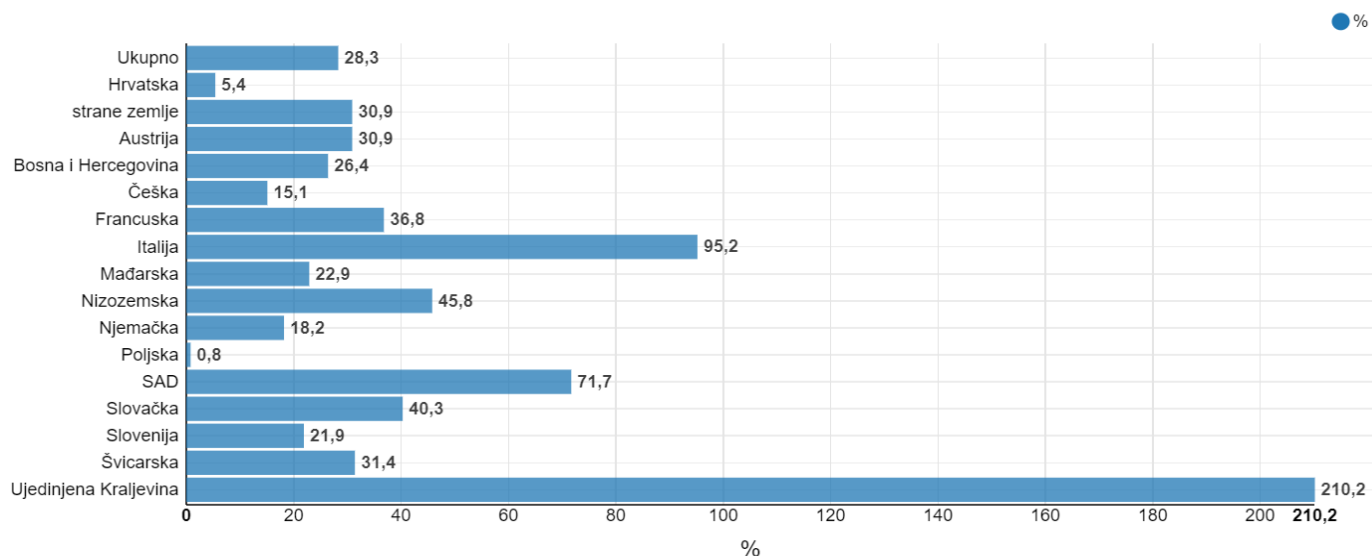
Izvor: obrada autorice prema Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Turizam u 2022. - Statistička izvješća, 2023., Zagreb. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29506> (10.02.2023.)

Iz tablice 2. može se zaključiti kako su 2022. godine turisti iz Njemačke zabilježili najveći broj dolazaka i noćenja. Konkretno, radi se o gotovo 3,3 milijuna dolazaka i 23,55 milijuna noćenja. Primjećujemo i rast u navedenim parametrima ukoliko ih usporedimo s godinom prije kada je dolazak njemačkih turista bio 2,7 milijuna, a broj noćenja 19,9 milijuna. Nakon turista iz Njemačke prema broju dolazaka i noćenja dolaze turisti iz Austrije koji su 2022. godine ostvarili 1,5 milijuna dolazaka i gotovo 7,5 milijuna noćenja. Usporedimo li te podatke 2021. godinom primjećujemo značajan porast. Konkretno, radi se o povećanju od 428 000 dolazaka, odnosno 1,8 milijuna noćenja. Daljnjom analizom tablice primjećujemo kako su brojni i turisti iz Slovenije i Poljske, a na posljednjem mjestu su oni iz Ujedinjenog Kraljevstva i Slovačke. Međutim kao i sve ostale promatrane zemlje, i one također bilježe porast u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu.

Stope promjena noćenja turista u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu prikazane su u nastavku rada Slikom 1.

Slika 1. Stope promjena noćenja turista u 2022./2021.

G-1. STOPE PROMJENA NOĆENJA TURISTA U 2022./2021.

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Turizam u 2022. - Statistička izvješća, 2023., Zagreb.

Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29506> (10.02.2023.)

Prikazanim podacima iz slike 1. značajno se ističe porast noćenja turista u 2022. godini, u odnosu na 2021. godinu. Daleko najveće povećanje ostvarili su turisti iz Ujedinjenog Kraljevstva, a taj porast iznosi čak 210,2%. Na drugom mjestu su turisti iz Italije s porastom od 95,2%, a iza njih, sa također značajnim porastom, slijede turisti iz SAD-a s povećanjem od 71,7% u 2022. godini u odnosu na godinu prije.

2. KONCEPT ODRŽIVOG RAZVOJA

Održivi razvoj turizma je stvaranje i održavanje održive turističke industrije na određenoj lokaciji, regiji, zemlji ili dijelu svijeta. To znači da bi turističke prakse trebale staviti naglasak na održivost okoliša, očuvanje kulture i dugoročne društvene i gospodarske koristi. U osnovi, održivi razvoj turizma može se zamisliti kao stvaranje turističke industrije koja ne daje prednost sadašnjim potrebama ispred potreba budućnosti. Održiva industrija trebala bi poduzeti odgovarajuće korake za optimizaciju korištenja resursa, smanjenje otpada i pružanje društveno-ekonomskih prednosti za regiju domaćina.

Održivi turizam je važan jer je potrebno održati dugoročnu budućnost turističke industrije. Kada se turizam učini održivijim, on može stvoriti radna mjesta i gospodarski rast, izbjegavajući situacije u kojima su lokalne zajednice iskorištavane, raseljene ili im se stvara osjećaj da je njihova kultura nepovoljno pogođena.

Kada se ne kontrolira, globalna turistička industrija može u velikoj mjeri uzrokovati ekološke probleme, a istovremeno nanosi štetu lokalnim zajednicama, kulturama i poduzećima. Na primjer, letovi uvelike pridonose klimatskim promjenama, dok razvoj turizma može dovesti do raseljavanja autohtonog stanovništva ili divljih životinja. Učiniti lokaciju pristupačnijom turistima i omogućiti zabavu može uništiti prirodni svijet. Također je važno razumjeti da ekonomski učinak turizma nije uvijek univerzalno pozitivan, a neka poduzeća i lokalno stanovništvo mogu trpjeti ako se ne poduzmu koraci za promicanje pravednosti.

Općenito, razvoj održivog turizma usmjeren je na tri glavna područja, a to su:

1. Utjecaj na okoliš: Ekološka komponenta održivog razvoja turizma bavi se očuvanjem prirodnog svijeta i smanjenjem korištenja prirodnih resursa. To znači poduzimanje koraka za promicanje ekoturizma i izbjegavanje oštećivanja biljaka i divljih životinja uz istovremeno smanjenje emisija stakleničkih plinova i korištenja vode i fosilnih goriva.
2. Socio-kulturni utjecaj: Društveno-kulturni element razvoja održivog turizma ponekad se zanemaruje, ali je ključan za izgradnju održive dugoročne turističke industrije na određenoj lokaciji. To se odnosi na pitanja kao što su očuvanje lokalne kulture, izbjegavanje negativnih utjecaja na lokalno društvo i minimiziranje problema poput prenapučenosti.

3. Ekonomski učinak: Ekonomska komponenta održivog razvoja turizma usredotočena je na pitanja povezana s financijama. Turizam može uvelike doprinijeti lokalnim gospodarstvima, pomažući regijama da napreduju. Međutim, bez pravih koraka, koristi za velike i multinacionalne organizacije mogu daleko nadmašiti koristi za manje tvrtke na lokalnom području.

Dok turizam može ugroziti okoliš, kulturu i lokalna gospodarstva, on također može pružiti značajne koristi. Za one u turističkoj industriji ključno je stvoriti održivi model maksimiziranjem pozitivnih strana, minimiziranjem negativnih i osiguravanjem da današnje potrebe ne budu stavljene ispred potreba sutrašnjice. U okviru šire tematike održivog razvoja turizma, postoji nekoliko različitih vrsta održivog turizma. Ekoturizam je vrsta na koju mnogi ljudi odmah pomisle kada istražuju tu temu, a to se odnosi na turizam u kojem je šteta prirodnom okolišu minimalizirana.

Održivi razvoj turizma može se dodatno potpomoći isticanjem kvaliteta koje određeno mjesto čine idealnom destinacijom za spori turizam. Spori turizam odnosi se na pristup turizmu koji se suprotstavlja masovnom turizmu. Umjesto natrpavanja iskustvima putovanja, spori turizam fokusiran je na održiva, značajna iskustva. Slijedom navedenog može se zaključiti kako je održivi razvoj turizma je stvaranje i održavanje funkcionalne turističke industrije na određenoj lokaciji uz osiguranje da je industrija što održivija. To znači da bi trebalo očuvati prirodne divlje životinje, izbjegavati narušavanje lokalne kulture i osigurati društvene i gospodarske koristi za lokalno stanovništvo.

U ovom poglavlju naglasak je stavljen na pojmovnom određenju održivog razvoja, pravnoj osnovi i načelima održivog razvoja turizma na području Europske unije i Hrvatske.

2.1. Pojmovno određenje održivog razvoja

Pojam održivog turizma (*engl. sustainable tourism*) u mnogim literaturama usko se povezuje s odgovornim turizmom (*engl. responsible tourism*). Odgovorni turizam često se usmjerava prema poštivanju destinacija koje posjećujemo, ali i njihovog lokalnog stanovništva. U kontekstu povezanosti s održivim turizmom valja naglasiti kako imaju isti cilj, a to je održivi razvoj. Postoji mnogo definicija za održivi razvoj, međutim on bi se najjednostavnije mogao opisati kao stanje u budućnosti u kojem se resursi upotrebljavaju na ispravan način, zadovoljavajući potrebe društva bez ugrožavanja okoliša te s ciljem da i naredne generacije isto tako mogu zadovoljiti svoje potrebe.

Zasigurno najpoznatija definicija održivog turizma je ona Svjetske turističke organizacije (*engl. United Nations World Tourism Organization, UNWTO*) koja ga, u skladu s općim konceptom održivosti, definira kao turizam koji zadovoljava potrebe turista i receptivnih regija u sadašnjosti, pri čemu se čuvaju i unapređuju mogućnosti za budućnost.⁸

Koncept održivog turizma i upravljanja u turističkoj destinaciji proizlazi iz koncepta održivog razvoja. Ovaj koncept nastao je sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća kada je Svjetska komisija za okoliš i razvoj objavila svoje izvješće i predstavila novi pojam održivog razvoja.⁹

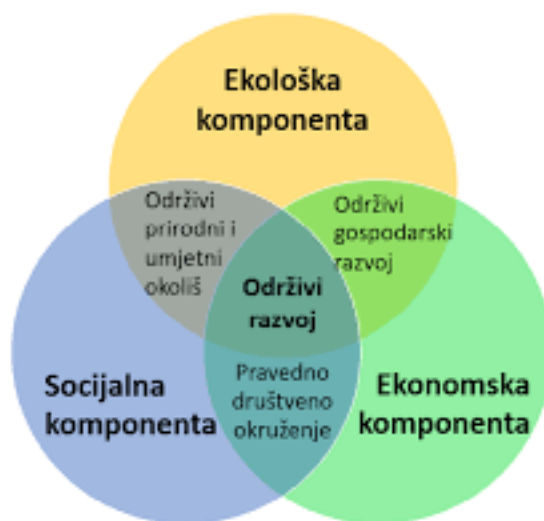
Temelj koncepta odnosi se na razvoj kojim se nastoji zadovoljiti potrebe današnjih, ali bez ugrožavanja potreba budućih generacija. Također, koncept održivog razvoja usmjeren je na postavljanje konkretnih strateških ciljeva te sredstava koja će omogućiti postizanje održivog razvoja.

Nadalje, održivi je razvoj i sastavni dio tzv. Agende 21. Nju možemo definirati kao plan usmjeren na kreiranje dugoročnog održivog razvoja. Alati usvojeni u Agendi 21 doneseni su na konferenciji Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju 1992. godine u Rio de Janeiru. Glavni fokus konferencije usmjeren je ka problematici vazanoj uz razvoj i okoliš kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini. Osnovni ciljevi koncepta održivog razvoja prikazani su Slikom 2.

⁸ UNWTO: *Guide for local authorities on developing sustainable tourism*, World Tourism Organization, 21.

⁹ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, *Održivi razvoj*, 7.

Slika 2. Koncept i ciljevi održivog razvoja

Izvor:

https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=6078&PortalId=0 (11.02.2023.)

Održivi razvoj obuhvaća tri komponente: Ekološku, ekonomsku i socijalnu. Ekološka sastavnica odnosi se na brigu o prirodnim resursima kako sadašnjih tako i budućih generacija, te zahtjeva očuvanje okoliša. Ekonomska sastavnica usmjerena je na poboljšanje kakvoće života, dok je socijalna orijentirana na mir i dobrobit. Poštivanje ljudskih prava, poštivanje zakonitosti te očuvanje kulturne baštine, ravnopravnost spolova, očuvanje okoliša i prirodnih dobara te briga o pravdi i solidarnosti samo su neke od karakteristika koje doprinose očuvanju Zemlje. Na taj se način održivi razvitak ostvaruje kroz dinamično gospodarstvo s punom zaposlenošću, ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, visok stupanj obrazovanosti građana, visok stupanj zaštite zdravlja i očuvanje okoliša.¹⁰

Koncept održivog razvoja primarno je orijentiran na pitanja vezana s razvitkom okoliša kako na lokalnoj, tako i na globalnoj razini. Detaljan akcijski plan takve tematike utjelovljen je prethodno spomenutom Agendom 21. Program je potpisan od strane 172 zemlje koje su se time obvezale kako će primjenjivati socijalne, ekonomske i ekološke politike usmjerene ka

¹⁰ Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, čl. 44, st. 4.

održivom razvoju. Slijedom toga, zaključujemo da je Agenda 21 velika prekretnica u usklađivanju nacionalnih programa i planova.

2.2. Pravna osnova i načela održivog razvoja u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj

Održivi razvoj u okviru održivog turizma i njegovog upravljanja u Republici Hrvatskoj sastavni je dio Strategije održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09). Sukladno uvodnim odredbama Strategije održivog razvitka Republike Hrvatske ističe se kako je održivi razvitak, onaj koji današnje potrebe društva, a da ujedno nema negativan utjecaj na buduće generacije.

Na Europskoj razini, koncept održivog razvoja odnosi se na oblik razvojne politike koja nastoji zadovoljiti se nastoji zadovoljiti socijalne, gospodarske i ekološke potrebe društva u kratkom, srednjem i dugom roku. Temelji se na pretpostavci da razvoj mora zadovoljiti današnje potrebe društva, bez ugrožavanja dobrobiti budućih generacija. Drugim riječima, glavni cilj održivog razvoja u EU je omogućiti bolju kvalitetu života za generacije koje dolaze.

Koncept održivog razvoja postao je glavni cilj propisan Amsterdamskim ugovorom, a realizira se kroz Strategiju održivog razvoja.¹¹

Strategijom održivog razvoja obuhvaćeni su ključni prioriteti i izazovi EU koji se odnose na održivi razvoj, a pod istima se podrazumijevaju:¹²

1. klimatske promjene i čista energija,
2. održivi prijevoz,
3. očuvanje i upravljanje prirodnim resursima,
4. javno zdravstvo,
5. socijalna uključenost, demografija i migracije i
6. globalno siromaštvo i izazovi održivog razvoja.

¹¹ European Commission, *Sustainable Development*.

¹² Europska Komisija, *Pristup EU-a održivom razvoju*, 4.

Poznato je kako u Europi postoje brojni propisi koji su orijentirani ka održivom razvoju, a on je u Republici Hrvatskoj reguliran navedenom nacionalnom strategijom koja je utvrđena Zakonom o zaštiti okoliša koji je stupio na snagu sredinom 2009. godine. Prema odredbama Glave II. Strategija naglašava kako održivi razvitak definira tri opća cilja:¹³

1. stabilnoga gospodarskog razvitka,
2. pravedne raspodjele socijalnih mogućnosti te
3. zaštite okoliša.

Sukladno odredbama Strategije održivog razvitka Republike Hrvatske usmjeravanje Republike Hrvatske prema održivom razvitku vodit će se sljedećim općim načelima:¹⁴

1. „zaštitom ljudskog zdravlja;
2. promicanjem i zaštitom temeljnih ljudskih prava;
3. solidarnošću unutar generacija i među generacijama;
4. ostvarivanjem otvorenog i demokratskog društva;
5. uključivanjem građana;
6. uključivanjem poslodavaca i socijalnih partnera;
7. socijalnom odgovornošću poslodavaca;
8. integracijom gospodarskih, socijalnih i okolišnih sastavnica u izradi svih politika (smjernica);
9. obrazovanjem za održivi razvoj;
10. usklađenošću politika svih razina uprave i lokalne samouprave;
11. upotrebe najbolje moguće dostupne tehnologije;
12. obnavljanja (npr. ponovnim korištenjem ili recikliranjem) prirodnih resursa;
13. promicanjem održive proizvodnje i potrošnje;
14. predostrožnošću i prevencijom;
15. „onečišćivač plaća“ za onečišćenja koja nanosi okolišu.“

¹³ *Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske*, op.cit.

¹⁴ *Ibid.*

Iz svega ranije spomenutog primarni cilj održivog turizma jest upravljati raspoloživim turističkim resursima istovremeno ispunjavajući ekološke, ekonomske i socijalne komponente, odnosno biti u skladu sa strategijskim planovima na europskoj i nacionalnoj razini.

Jednostavnije rečeno, uspješno upravljanje turizmom koji se smatra održivim, zahtijeva međusobnu korelaciju između gospodarstva, društva i okoliša. Drugim riječima, održivi turizam trebao bi rezultirati pozitivnim učinkom kako na lokalno stanovništvo tako i na prirodu i okoliš, ali također i na povećanje zaposlenosti u djelatnostima vezanima uz turizam. Upravo je ekoturizam zastupljen na otoku Rabu primjer takvog oblika turizma. On je usmjeren ka modelu održivog turizma, što bi značilo da je fokus stavljen na očuvanje okoliša te poštivanje kulture. Takav pristup rezultira uspješnom promocijom Otoka Raba te predstavljanje destinacije kao atraktivnog turističkog mjesta od strane domaćeg stanovništva, ali i posjetitelja.

3. ODRŽIVI TURIZAM NA PRIMJERU ISTARSKE ŽUPANIJE

Ovo poglavlje fokusirano je na održivi turizam kroz primjer Istarske županije, pa se u kontekstu istog detaljnije analizira turizam spomenutog dijela zemlje. Prikazuje se statistička analiza turističkih ostvarenja u Istarskoj županiji za petogodišnje razdoblje (2018.-2022.) te se Istarska županija uspoređuje s drugim županijama na području Republike Hrvatske u kontekstu održivog razvoja.

3.1. Turizam u Istarskoj županiji

Istra je najveći jadranski poluotok koji je smješten na sjeveroistočnom dijelu Jadranskog mora te je sa tri strane okružen morem. Kao i u ostalom dijelu Hrvatske i u ovom području prevladava sredozemna klima, a Istra se također može pohvaliti s čak 2.400 sunčanih sati godišnje. Istra ima bogatu povijest, a također ju krasi i mnogobrojne prirodne znamenitosti, gdje se svakako ističe otočje Brijuni koje na svom tlu broji oko 680 biljnih vrsta.

S obzirom na geografski položaj Istre i sve blagodati koje ovo područje pruža sasvim je jasno da je izuzetno privlačna turistička destinacija¹⁵. Slikom 3. prikazuje se geografski položaj Istre.

Slika 3. Geografski položaj Istre

Izvor: Službena stranica Istarske županije, dostupno: <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263> (pristupljeno i preuzeto 21.03.2023.)

¹⁵ Istarska Županija, Zemljopisni podaci. Preuzeto s: <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263>

Slikom 3. prikazan je geografski položaj Istre. Smještena je između tri države: Hrvatska, Slovenija i Italija. Osim toga, okružena morem s tri strane, a također pozicionirana između ekvatora i sjevernog pola može se pohvaliti izuzetno dobrim geografskim položajem.

Uvidom u statistička izvješća Turističke zajednice Istarske županije Tablicom 3. prikazan je broj dolazaka i noćenja u turističkim zajednicama u Istarskoj županiji za 2022. godinu.

Tablica 3. Dolasci i noćenja po turističkim zajednicama u Istarskoj županiji izraženo u tisućama (2022. i 2017.)

TZ	2022.			2017.
	Dolasci	Noćenja	%	%
Bale	23.357	134.590	1,05	0,34
Barban	5.482	43.506	0,34	0,10
Brtonigla	39.342	283.062	2,21	0,20
Buje	20.189	92.789	0,73	1,01
Buzet	6.666	24.601	0,91	0,65
Fažana	70.140	495.531	3,88	0,66
Funtana	120.063	821.755	6,43	0,69
Grožnjan	2.002	10.908	0,09	0,04
Kanfana	3.428	26.116	0,20	0,32
Kaštelir-Labinci	3.012	26.883	0,21	0,46
Kršan	3.795	24.798	0,19	0,35
Labin	125.195	728.090	5,69	6,63
Ližnjan	13.299	105.112	0,82	0,54
Marčana	19.230	130.750	1,02	0,29
Medulin	207.455	1.297.391	10,15	9,80
Motovun	7.822	20.397	0,16	0,15
Novigrad	125.086	634.983	4,97	3,61
Pazin	14.984	105.500	0,27	5,46
Poreč	299.064	1.655.986	10,00	1,16
Pula	171.597	817.117	12,95	15,72
Rovinj	316.070	146.522	14,00	9,23
Svetvinčenat	20.543	25.433	0,43	0,51
Tar-Vabriga	124.162	1.790.825	6,97	23,47
Umag	251.488	1.233.467	9,65	11,01

Višnjan	3.706	32.347	0,25	0,29
Vodnjan	2.448	16.843	0,13	1,68
Vrsar	114.423	245.093	1,92	4,28
Žminj	11.584	75.599	0,59	0,04

Izvor: obrada autorice prema Istarska Županija, Dolasci i noćenja u Istri. Preuzeto s:

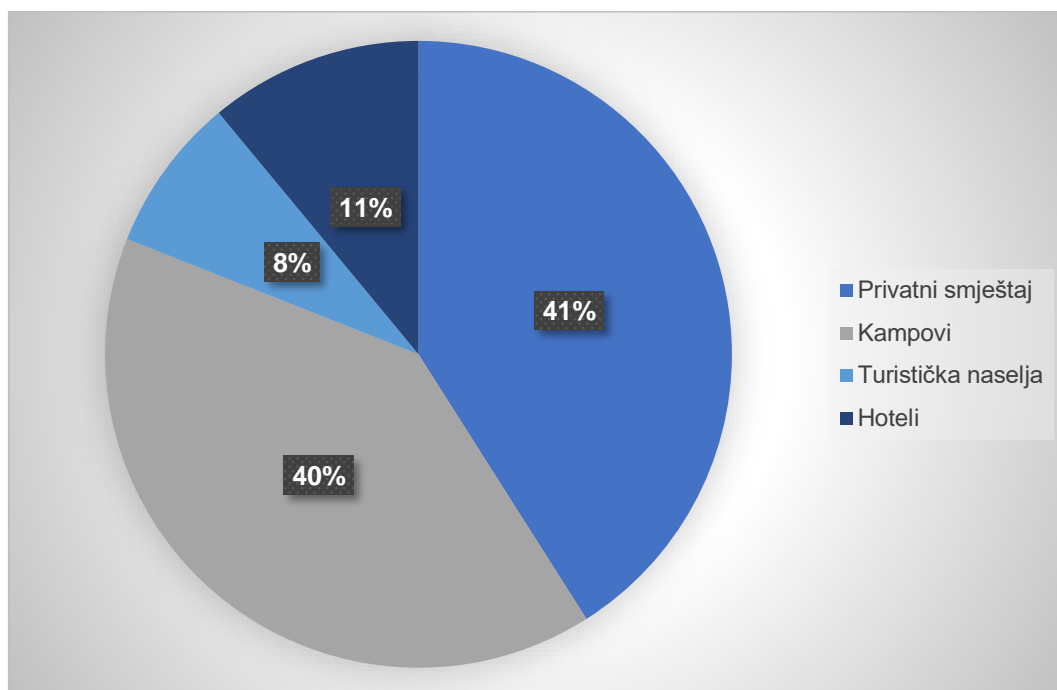
<https://www.istra.hr/hr/business-information/istra-u-medijima/statistika/arhiva-2022> i
file:///C:/Users/korisnik/Downloads/tz_2017.pdf

Iz Tablice 3. vidljivo je kako gradovi poput Pule, Rovinja, Poreča, Medulina i Umaga privlače najveći broj turista. Tako je u 2022. godini u Puli ostvareno 12,95%, u Rovinju 14,00%, u Umagu 9,65%, u Poreču 10%, a u Medulinu 10,15% od ukupnog broja dolazaka i noćenja. Zaključuje se kako ovih pet gradova, ostvare više od 50% ukupnih dolazaka i noćenja u Istri.

Usporedno sa 2017. godinom, na vodećem mjestu po broju noćenja turista bile su sljedeće turističke zajednice: Pula, Medulin, Rovinj i Umag. Zaključujemo kako su u promatranom razdoblju gotovo iste turističke zajednice ostvarile najveći broj dolazaka i noćenja turista, izuzev Poreča koji bilježi drastičan porast. Preciznije, u odnosu na 2017. godinu, u Poreču je broj dolazaka i noćenja 2022. godine porastao za 8,84%

Kada je riječ o smještajnim kapacitetima Istarske županije važno je spomenuti kako uglavnom prevladava privatni smještaj, a struktura smještajnih kapaciteta izraženo u postotcima prikazan je Grafikonom 2.

Grafikon 2. Struktura smještajnih kapaciteta u Istri u 2022. godini

Izvor: izrada autorice prema - Ekonomski institut Zagreb: Turizam. Dostupno na:

https://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorskeanalize/sa_turizam_2019.pdf

Analizom Grafikona 2. možemo zaključiti kako su hoteli na trećem mjestu, odnosno zauzimaju svega 11%, ali broj dolazaka i noćenja turista u njima skoro je pa izjednačen kao i u privatnom smještaju.

Isto tako, važno je spomenuti kao se većina turističkog prometa u Istarskoj županiji ostvaruje u privatnom i hotelskom smještaju. Kada je riječ o nacionalnim strukturama dolazaka i noćenja turista u hotelskom smještaju važno je spomenuti kako je turistička zajednica Istarske županije u godišnjem izvještaju za 2022. godini objavila detaljan popis nacionalne strukture gostiju, od kojih su najčešći gosti iz Njemačke, Austrije i Nizozemske.

Kada govorimo o smještajnim kapacitetima u Istarskoj županiji važno je spomenuti kako je Istarska županija 1954. godine imala 38 smještajnih jedinica, a taj broj u 1955. godini porastao je na 3.888 kreveta. Nakon 1955. godine aktivno se ulaže u izgradnju smještajnih kapaciteta i razvoj hotelijerstva. Iako je Istra bila usmjerena ka inozemnom tržištu, samo jedna petina gostiju dolazila je iz inozemstva pa se zbog toga uglavnom grade odmarališta i bungalovi.

Osim odmarališta i bungalova, aktivno se ulaže u sportske objekte, rekreaciju i zabavu koji su u konačnici i privlačili velik broj turista, odnosno turisti su uživali u čarima Istre te paralelno imali vrijeme za zabavu i rekreaciju.

Godine 1973. godine u Istarskoj županiji je bilo na raspolaganju 140.000 kreveta, a od ukupnog broja smještajnih kapaciteta čak njih 40.000 bilo je u hotelskom smještaju. Spomenuta godina je važna i zbog toga što predstavlja veliku prekretnicu u ostvarivanju turističkog prometa. Naime, 1973. godine ostvareno je više od 11 milijuna noćenja, a 78% turista je bilo iz inozemstva.¹⁶

Od 1973. godine područje Rovinja i Poreča bilježe najveći broj gradnji, a velika poduzeća Riviera i Jadran koji su vodili hotelsko poslovanje pridružili su se hotelskim poduzećima sa sjedištem u Poreču (Plava laguna), Umagu (Istra turist) i Puli (Turist biro). Od 1973. godine hotelsko poduzeće Plava laguna sagradilo je istoimeni turistički kompleks kojeg su sačinjavali naselje s bungalovima i hotel Mediteran. Na istom području je naknadno izgrađeno i naselje s obiteljskim vilama Belevue i autokamp Poreč. Nedugo nakon ovog investicijskog pothvata izgrađen je i kompleks Zelena laguna u čijem su sastavu bili hoteli Parentium, Galeb, Albatros, četiri hotela Lotos, naseljem obiteljskih vila Astra, autokamp Zelena Laguna, sportski tereni i zabavni centar International Club. U ljeto 1976. godine sagrađen je još jedan kompleks po nazivu Špadići, a sastojao se od naselja s vilama i bungalovima, hotelima Materade i Turist.¹⁷

S obzirom da je hotelsko poduzeće Plava laguna prvo započelo s ulaganjem u razvoj hotelijerstva na području Istarske županije, hotelsko poslovanje je prošireno i na područje Novigrada gdje se gradi turistički kompleks u čijem sastavu su hoteli Laguna, Trst, Emonia, Afrodita i kamp Novigrad, kasnije Sirena. Pritom je važno spomenuti i hotelsko poduzeće Riviera koje gradi hotele Luna, Neptun, Kristal i Rubin, te veliki turistički kompleks Lanterna s hotelima, vilama, apartmanima i naturističkim autokampom Solaris.¹⁸

¹⁶ Pokrajac, Glas Istre: Monografija „Turizam u Istri – od davnina do danas“, 3.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

Osim prvih hotelskih poduzeća sa svojim radom započela su i druga hotelska poduzeća od kojih se ističe Rovinjski Jadran. Ovo hotelsko poduzeće gradi hotel Park, Lona i Istra na Crvenom otoku, te velika turistička naselja Monsena (današnji Amarin) i Villas Rubin s autokampom Polari.

Kada je riječ o poduzeću Istra Turist, koje je imalo sjedište u Umagu važno je spomenuti kako je ovo poduzeće sagradilo nekoliko manjih hotelskih kompleksa (Zagreb, Sipar, Punta, Jadran, Plitvice, Park, Koralj, Aurora, Istra i visokokategorizirani Adriatik) sa 196 soba. Osim hotelskog smještaja poduzeće Istra Turist ulagalo je značajna sredstva i u razvoj privatnog smještaja pa sudjeluje i u izgradnji apartmana i apartmanskih naselja.¹⁹

Na području Istarske županije pred sam početak Domovinskog rata zabilježen je velik porast dolazaka i noćenja domaćih i inozemnih turista. Taj podatak je opravdan činjenicom da je na području Istarske županije na 190.000 stanovnika bilo na raspolaganju 260.000 turističkih kreveta. Prema statističkim podacima iz tog razdoblja, u 1988. godini ostvareno je više od 22 milijuna noćenja, od kojih je samo 5,6% bilo u kampovima i turističkim naseljima, a sve ostalo u hotelskom smještaju. Slijedom navedenog zaključuje se kako je Istarska županija i prije ratnih zbivanja bila izuzetno atraktivna turistička destinacija koja je iz godine u godinu ostvarivala sve veći broj noćenja.

Nakon Domovinskog rata značajan porast bilježi se u gradnji privatnog smještaja i visokokategoriziranih kampova na obalnom području, dok se u unutarnjem dijelu Istre grade luksuzne kuće i vile za odmor s bazenima izgrađene u kombinaciji kamenog i modernog dizajna visoke kvalitete. I nakon ratnih okolnosti Istarska županija je ostala vodeća po broju ostvarenog turističkog prometa i smještajnih kapaciteta, pa je 30% od ukupnog broja noćenja na razini cijele Hrvatske otpadalo na Istru.

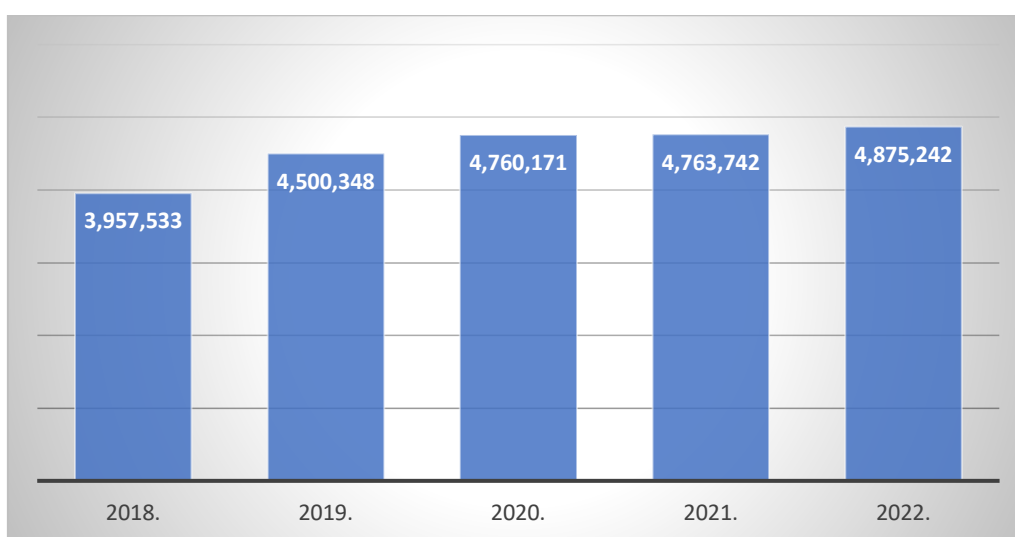
Strateški plan razvoja Istre kao turističke destinacije uređen je Master planom Istarske županije od 2015. do 2025. godine. Master planom se analiziraju osobine turističkog sustava Istre, identificiraju se nova strateška uporišta za daljnji razvoj i ulaganje u smještajne kapacitete u Istarskoj županiji, razrađuje se operativna strategija u jedanaest područja djelovanja turističkog razvoja, a to su: razvoj proizvoda, smještaj, turistička infrastruktura, promet i dostupnost, politika razvoja prostora te zaštita prirodnih i kulturnih resursa, marketing, razvoj ljudskih potencijala, institucionalni okvir, upravljanje i regulativa, upravljanje kvalitetom, proces

¹⁹ Ibid.

pripreme projekata za EU fondove, postavljanje akcijskog plana provedbe operativnih strategija i slično.²⁰

Istra kao turistička destinacija slijedi primjer europskih destinacija, pa je poseban naglasak u hotelijerstvu Istarske županije stavljen na povijesno i kulturno naslijeđe, ali i prirodne i društvene potencijale koji su sastavni dio turističke ponude. Hotelijerstvo Istarske županije značajno je bitno za razvoj turizma u Republici Hrvatskoj jer čini velik dio turističkog prometa, a potražnja smještajnih kapaciteta u hotelima u Istarskoj županiji prikazan je Grafikonom 3.

Grafikon 3. Komparacija potražnje smještajnih kapaciteta u hotelima u Istarskoj županiji

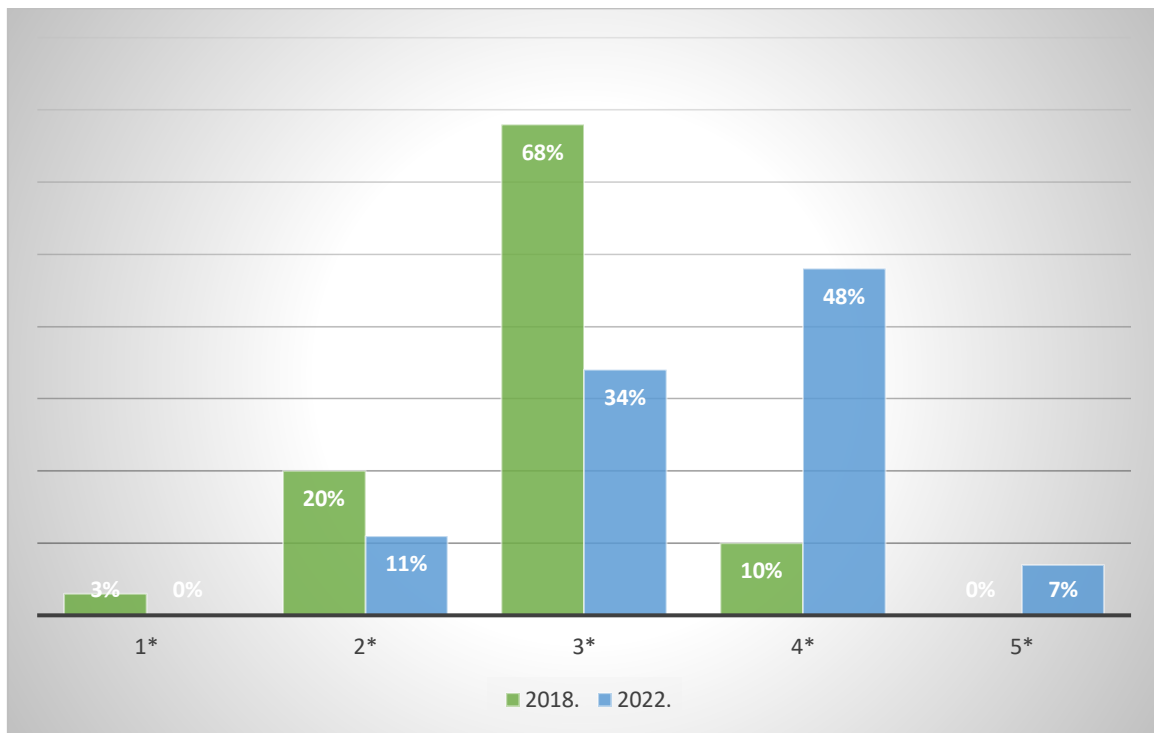

Izvor: izrada autorice prema - Državni zavod za statistiku. Preuzeto: <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 01.03.2023.)

Iz Grafikona 3. vidljivo je kako je u 2018. godini potražnja hotelskoj smještaja iznosila 3.957.533, dok je kroz sljedeće četverogodišnje razdoblje u blagom porastu. Shodno tome, do kraja promatranog razdoblja, točnije do 2022. godine to povećanje iznosilo je 917.709 tisuća u odnosu na 2018. godinu. Nadalje, Grafikonom 4. prikazana je usporedba udjela hotelskog noćenja po kategorijama hotela za 2018. i 2022. godinu.

²⁰ Master plan Istarske Županije 2015.-2025.

Grafikon 4. Usporedba udjela hotelskog noćenjima po kategorijama hotela za 2018. i 2022. godinu

Izvor: izrada autorice prema - Master plan Istarske Županije 2015.-2025. Dostupno:

file:///C:/Users/korisnik/Downloads/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.pdf (pristupljeno 01.03.2023.)

Usporedbom udjela hotelskih noćenja po kategorijama hotela za promatrano razdoblje zaključuje se kako je u 2018. u odnosu na 2022. godinu došlo do porasta u broju noćenja u hotelima s četiri i pet zvjezdica, dok je u 2018. godini uglavnom bilo zastupljeno noćenje u hotelima s dvije ili tri zvjezdice. Slijedom navedenog zaključuje se kako je 55% ukupnog broja hotelskih noćenja u 2022. godini ostvareno u hotelima s četiri ili pet zvjezdica, što je velika promjena u odnosu na 2018. godinu kada je 90% noćenja u hotelu ostvareno u onima s jednom, dvije ili tri zvjezdice. S obzirom na prikazane rezultate predviđa se da će se nastaviti ovaj trend, odnosno potražnja za smještajnim jedinicama sa većim brojem zvjezdica biti će u porastu.

Pored hotelijerstva na području Istarske županije, jedan od atraktivnih smještaja su i kuće za odmor. U smislu pravnih propisa kuće za odmor definirane su zakonskim odredbama. Sukladno obvezi iz odredbe članka 30. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 85/15, 121/16, 99/18, 25/19, 98/19, 32/20, 42/20, 126/21) kuća za odmor u domaćinstvu smatra se objektom gdje je usluga smještaja za goste opremljena na način da se u njemu može pripremati te konzumirati hrana. „U kući za odmor mogu se pružati usluge doručka, polupansiona i pansiona. Kuća za odmor u domaćinstvu funkcionalna je cjelina koju čini jedna ili dio dvojne građevine s okućnicom“.²¹

Osim u domaćinstvu, kuće za odmor pronalaze se i na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, a iste su regulirane Pravilnikom o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu.²² Kapacitet ruralnih kuća za odmor razlikuje od kuće u domaćinstvu po kapacitetu, veličini prostorija, kategorizaciji, u načinu pružanja usluga i slično. Ipak, zajedničko svim kućama za odmor je da moraju sadržavati prostorije za spavanje s jednim ili dva kreveta. Također je moguće staviti dva kreveta u prostoriju za boravak, ukoliko za to nema kapaciteta u prostorijama predviđenim za spavanje. Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti propisuje se kako je dodatnim krevetom smatra onaj koji nije za stalno namješten u objektu, a gost ima potrebu za istim. Osim što se takav krevet ne navodi u službenom kapacitetu objekta, on ne mora uz sebe sadržavati ni dodatne elemente kao što su, primjerice, noćni ormarići.

Svaka kuća za odmor na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu kategorizirana je u četiri kategorije:

- kuća za odmor s 2 zvjezdice
- kuća za odmor s 3 zvjezdice
- kuća za odmor s 4 zvjezdice
- kuća za odmor s 5 zvjezdica.

Broj zvjezdica ovisi o propisanoj površini i opremljenosti koji nudi kuća za odmor na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu.

²¹ Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti, čl. 30.

²² Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu, čl. 13.

Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti propisuju se tzv. uvjeti za kategorizaciju, koje nakon analize određenog objekta određuje Povjerenstvo Ureda državne uprave županije ovisno o teritoriju na kojem se nalazi objekt. Kategorizacija samog objekta istaknuta je pločicom na kojoj se, osim simbola i naziva vrste objekta, nalazi i broj dodjeljenih zvjezdica.

Sukladno obvezi iz odredbe članka 26. Pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji objekata iz skupine ostali ugostiteljski objekti za smještaj (NN 54/16) u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu propisano je kako je „ruralna kuća za odmor objekt u kojem obiteljsko poljoprivrednog gospodarstvo (OPG) pruža uslugu smještaja i korištenja okućnice, opremljen da gost sam može pripremati i konzumirati hranu“. Kuće za odmor u ruralnom području sve više dobivaju na značaju, odnosno prilikom izgradnje i obnove kuća za odmor sve češće se odabire ruralno područje. Razlog toga je prelijepa priroda, mir i svjež zrak koji gostima omogućuje potpuno uživanje. Regulirane su dvije vrste kuća za odmor, ali predmet istraživanja u ovome radu su kuće za odmor u domaćinstvu.²³

Istra je najpoznatija destinacija u Hrvatskoj po kvalitetnoj i brojnoj ponudi kuća za odmor, a iste se nalaze posebice u unutrašnjosti Istre. Iako su prije desetak godina bile loše kvalitete, porastom potražnje rasla je i izgradnja istih, a posljedično i međusobna konkurencija. Slijedom navedenog, došlo je do ponude od strane iznajmljivača koja se iz godine u godinu dovodila na višu razinu. Tako se danas u unutrašnjosti Istre često ističu luksuzne kuće za odmor čiju pažnju plijeni kombinacija modernog i kamenog dizajna vidljivo visoke kvalitete. Ove kuće nude prostrane prostorije, savršeno uređenu okućnicu s vanjskim bazenom i unutrašnjim *wellnessom* i slično. Zanimljiva činjenica jest da je mnogo kuća za odmor u Istri zapravo rekonstrukcija starih kamenih kuća pa je rezultat toga zanimljivi miks starinskog stila te modernih dodataka s vanjske i unutarnje strane.

²³ Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata iz skupine ostali ugostiteljski objekti za smještaj, čl. 26. st. 4.

3.2. Statistička analiza turističkih ostvarenja u Istarskoj županiji (2018. i 2022.)

U ovom pod-poglavlju govori se o turističkim ostvarenjima na području Istarske županije, odnosno prikazuje se statistička analiza iz kojih zemalja dolaze turisti koji ostvaruju najveći broj dolazaka i noćenja u periodu od 2018. do 2022. godine. U nastavku rada tablicom 4. prikazana je usporedba 2018. i 2022. godine po zemljama s najvećim brojem ostvarenih dolazaka i noćenja.

Tablica 4. Usporedba dolazaka i noćenja po zemljama (2018./2022).

ZEMLJA	2018.			2022.		
	DOLASCI	NOĆENJA	%	DOLASCI	NOĆENJA	%
Austrija	1.808	10.493	9,82	701.110	3.717.679	12,60
BiH	718	7.296	6,83	32.322	234.305	0,79
Italija	3.510	12.442	11,65	364.111	1.702.795	5,77
Njemačka	739	6.206	5,81	1.320.065	10.999.450	37,28
Mađarska	40.927	225.084	1,67	118.484	602.718	2,04
Nizozemska	32.595	298.838	2,21	182.122	1.617.850	5,48
Poljska	80.528	549.151	4,06	143.219	946.864	3,21
Slovenija	6.154	16.100	15,07	572.622	3.050.596	10,34
Hrvatska	11.205	34.733	32,51	379.429	1.267.232	4,29

Izvor: obrada autorice prema Turistička zajednica Istarske županije. Dolasci i noćenja turista u Istri po zemljama porijekla u 2018. i 2022. Preuzeto: file:///C:/Users/korisnik/Downloads/istra_2018.pdf i <https://www.istra.hr/hr/business-information/istra-u-medijima/statistika/arhiva-2022> (05.03.2023.)

Iz tablice 4. vidljivo je kako u 2018. godini prvo mjesto zauzimaju domaći turisti, odnosno turisti iz Hrvatske sa 32,51%. Drugo mjesto odnose turisti iz Slovenije (15,07%), a na trećem su turisti iz Italije (11,65%). Usporedno, u 2022. godini na prvom mjestu su turisti iz Njemačke koji čine ukupno 37,28% strukture dolazaka i noćenja turista, što je značajan porast u odnosu na promatranu 2018. godinu kada su imali postotak od 5,81. Na drugom mjestu su turisti iz Austrije sa 12,60%, a na trećem mjestu turisti iz Slovenije sa 10,34%. Temeljem prikazanih podataka može se zaključiti kako se struktura u 2022. godini u odnosu na 2018. godinu značajno promijenila.

Spomenute promjene u najvećoj su mjeri vidljive upravo kod domaćih turista koji bilježe pad od čak 28,22% u promatranom razdoblju. Njemački su turisti, s druge strane, također imali velike promjene u dolascima i noćenjima, međutim tu se, kao što je spomenuto, radi o povećanju koje konkretno iznosi 31,47%.

Tablica 5. Usporedba dolazaka i noćenja po zemljama (2022./2021).

ZEMLJA	2022.			2021			Indeks 2022/2021	
	DOLASCI	NOĆENJA	%	DOLASCI	NOĆENJA	%	DOLASCI	NOĆENJA
Austrija	701.110	3.717.679	12,60	477.766	2.764.859	11,75	147	134
BiH	32.322	234.305	0,79	23.285	187.398	0,80	139	125
Češka	191.014	1.215.801	4,12	161.427	1.040.581	4,42	118	117
Italija	364.111	1.702.795	5,77	163.704	906.936	3,85	222	188
Njemačka	1.320.065	10.999.450	37,28	1.155.378	9.461.562	40,21	114	116
Mađarska	118.484	602.718	2,04	92.408	496.245	2,11	128	121
Nizozemska	182.122	1.617.850	5,48	129.272	1.102.764	4,69	141	147
Poljska	143.219	946.864	3,21	131.028	920.698	3,91	109	103
Slovenija	572.622	3.050.596	10,34	373.968	2.520.873	10,71	153	121
Ujedinjeno Kraljevstvo	76.712	473.696	1,61	20.679	132.825	0,56	371	357
Hrvatska	379.429	1.267.232	4,29	327.170	1.189.580	5,05	116	107

Izvor: obrada autorice prema Turistička zajednica Istarske županije. Dolasci i noćenja turista u Istri po zemljama porijekla u 2022. i 2021. Preuzeto: <https://www.istra.hr/hr/business-information/istra-u-medijima/statistika/arhiva-2022> (05.03.2023.)

Analizom tablice 5 možemo zaključiti kako je razlika u dolascima i noćenjima stranih i domaćih turista iznimno velika. Točnije, čak 95,71% od ukupnog broja ostvarenih noćenja otpada na strane turiste, dok su domaći istovremeno bilježili samo 4,29% noćenja. Turisti iz Njemačke ostvarili su daleko najveći broj noćenja i dolazaka koji je 2022. godine iznosio gotovo 11 mil. noćenja, odnosno 1,3 milijuna dolazaka, što čini 37,28% od ukupnog broja.

Zatim slijede turisti iz Austrije sa ostvarenih 3,7 mil. noćenja i 700 tis. dolazaka u 2022. godini, odnosno 12,6%, te turisti iz Slovenije sa 3 milijuna noćenja u spomenutoj godini i 573 tisuća dolazaka što čini 10,34% od ukupnog broja.

3.3. Primjena koncepta održivog turizma u Istarskoj županiji

Koncept održivog razvoja u Istarskoj županiji analiziran je kroz Studiju održivog turizma Istarske županije koju je objavio Institut za poljoprivredu i turizam.²⁴ Primjena koncepta održivog razvoja turizma Istarske županije zasnovana je na sljedećim dokumentima:

- UN – agenda za održivi razvoj do 2030. godine,
- Europski sustav pokazatelja za održivi turizam za održivo upravljanje odredištima,
- Hrvatski opservatorij održivog razvoja turizma – CROSTO,
- MITOMED+ M&C Tourism Management Model,
- Akcijski plan razvoja „Zelenog turizma“,
- Master plan turizma Istarske županije 2015. – 2025.,
- Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama u Istarskoj županiji.

U ovoj studiji sudjelovali su različiti dionici s područja Istarske županije, a temeljem višemjesečnog istraživanja izrađena je SWOT analiza održivog turizma Istarske županije prikazana Tablicom 6.

²⁴ Brščić, Lovrečić, Šugar i Živolić, „Održivi turizam u Istarskoj županiji,“ 33.

Tablica 6. SWOT analiza održivog turizma u Istarskoj županiji

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznata važnost održivog razvoja turizma - Raznolikost turističke ponude - Kvalitetni smještajni objekti - Visoka razina zadovoljstva turista destinacijom - Impliciranje ekocertifikata i znakova održivosti u hotelima i privatnom smještaju - Prirodne ljepote očuvanog okoliša - Flora i fauna - Čisto i ne zagađeno more - Prisutnost različitih oblika zaštite prirode na znatnom dijelu područja Istarske županije - Duljina morske obale - Cestovna povezanost - Vrhunska gastronomija - Brojna kulturna događanja i manifestacije - Kvalitetna ponuda domaćih proizvoda (prodaja lokalnih proizvoda) - Autentičnost destinacije 	<ul style="list-style-type: none"> - Neusklađenost razvoja pojedinih jedinica lokalne samouprave, odnosno elemenata koji se određuju prostornim planovima, plansko-urbanistička dokumentacija - Nedovoljna osviještenost lokalnog stanovništva i turista o zaštiti okoliša - Needuciranost, neupućenost i nedovoljna informiranost dionika u turizmu o održivom razvoju turizma - Nositelji turističke ponude nedovoljno (ili uopće) su fokusirani na održivi turizam, samim time razvoj istog je iznimno spor - Izgradnja bazena na području priobalja događa se u prevelikoj mjeri - Proizvodi koji se koriste u ugostiteljstvu većinom se uvoze, a mogli bi se proizvesti u RH
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Odnovoran pristup i odnos prema prirodnim i ljudskim resursima - Briga o potrebama turista, posjetitelja i lokalnog stanovništva - Recikliranje otpada - Pametno korištenje energije - Primjena i korištenje alata za mjerenje održivosti - Mogućnost korištenja fondova EU-a za održivi razvoj turizma - Istra se smatra destinacijom gdje je održivi turizam razvijen - Kalkulacija održivosti implementiranjem postojećih alata - Razvoj selektivnih oblika turizma (bike, outdoor) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nekontrolirani razvoj turizma - Visoko kompetitivno turističko tržište - Prenapučenost plaža u sezoni - Preopterećenost kompletne infrastrukture ljetnim mjesecima - Devastacija prirodnih i kulturnih resursa - Narušavanje kulturnog identiteta destinacije - Nekontroliran porast smještajnog kapaciteta - Masovni turizam

Izvor: Institut za poljoprivredu i turizam: Održivi turizam u Istarskoj županiji – analiza stanja i percepcija dionika, Upravni odjel za turizam Istarske županije, 2020., str. 86.

Planirani razvoj Istarske županije definiran je prethodno spomenutim „Master planom turizma Istarske županije“ koji se odnosi na razdoblje od 2015-2025. godine. U njemu se ističe važnost suradnje turističkih subjekata sa kulturnim i javnim ustanovama, kreatorima politike te poljoprivrednim i ostalim djelatnostima. Takve suradnje stvaraju budućnost Istre, a misije i vizije u poslovanju orijentirane su ka dugoročnom održivom razvoju.

Kako se navodi u Master planu, Istra je ulaskom Hrvatske u Europsku uniju postala jedna od turističkih regija EU-a te je kao takvu percipira globalno tržište i time je, između ostalog, uveden nadzor nad poslovnim praksama i kriterijima održivog razvoja.²⁵

3.4. Usporedba održivog turizma Istarske županije sa drugim održivim županijama

Održivi razvoj turizma Istarske županije podijeljen je u sedam klastera:

1. Klaster Središnje Istre,
2. Klaster Labin – Rabac,
3. Klaster Poreč,
4. Klaster Južna Istra,
5. Klaster Rovinj,
6. Klaster Vrsar – Funtana,
7. Klaster Sjeverozapadna Istra.

U *klaster Središnje Istre* spadaju sljedeći gradovi i općine: Buzet, Pazin, Cerovlje, Gračišće, Grožnjan, Karojba, Lanišće, Lupoglav, Motovun, Oprtalj, Pićan, Sv. Petar u Šumi, Svetvinčenat, Tinjan, Višnjan, Vižinada, Žminj. Planovi za održivi razvoj na području klastera Središnja Istra zasnivaju se na sljedećem:

- Održivom razvoju turizma doprinosi investiranje u infrastrukturu i turističke manifestacije;
- Ulaganje u marketing;
- Educiranje djelatnika u turizmu o važnosti turizma koji se smatra održivim;
- Poticanje i pomoviranje lokalnih proizvođača;

²⁵ Brščić, Lovrečić, Šugar i Živolić, op. cit. 29.

- Poticanje aktivnosti na otvorenom koje će dodatno animirati turiste;
- Istimati Buzet kao grad koji obiluje prirodnim resursima i zavidnom kulturno-povijesnom baštinom koju treba adekvatnom turističkom ponudom učiniti prepoznatljivim gradom turističkom tržištu. „Buzet – destinacija gostoljubivih domaćina, vrhunske gastronomije i outdoor avantura, nadahnuta tradicijom te bogatom kulturnom baštinom.“;
- Svi planovi za održivi razvoj turizma sadržani su u Strategiji razvoja turizma područja turističkih zajednica središnje Istre, Motovuna i Žminja 2018. - 2025. i Strategiji razvoja Grada Pazina od 2015. do 2020. godine;
- Razvoj se planira kroz zajedničku suradnju javnog i privatnog kapitala.²⁶

U *klaster Labin – Rabac* spadaju sljedeći gradovi i općine: Labin, Rabac, Kršan, Raša i Sv. Nedelja. Planovi za održivi razvoj na području klastera Labin - Rabac zasnivaju se na sljedećem:

- Edukacija,
- Kontinuirana težnja za očuvanje održivog turizma temeljenog na prirodnim resursima i kulturnoj baštini,
- Njegovanje komunikacije između privatnog i javnog sektora,
- Izrada nove Strategije razvoja.²⁷

U *klaster Poreč* spadaju sljedeći gradovi i općine: Poreč, Tar-Vabriga, Kaštelir-Labinci. Planovi za održivi razvoj na području klastera Poreč zasnivaju se na sljedećem:

- Usklađivanje prostornih planova s novim potrebama i inicijativama, s obzirom na protek vremena od njihovog donošenja,
- Izrada lokalne strategije za razvoj održivog turizma,
- Pridavanje važnosti edukaciji i komunikaciji u svrhu razvoja,
- Nastojati uključivati lokalno stanovništvo i proizvođače u sva događanja.

U *klaster Južna Istra* spadaju sljedeći gradovi i općine: Pula, Fažana, Ližnjan, Marčana, Barban, Vodnjan, Medulin. Planovi za održivi razvoj na području klastera Južna Istra zasnivaju se na sljedećem:

²⁶ Institut za poljoprivredu i turizam, op. cit. 89.

²⁷ Ibid, 90.

- Provedba plana sa strategijom koja bi grad Pulu kao destinaciju plasirala na turističko tržište, a ujedno i poboljšala imidž destinacije;
- Izrada plana koji je fokusiran na staru gradsku jezgru, odnosno njeno uređenje, kao i uređenje tzv. zelenih plaža;
- Jačanje poslovnog i kulturnog turizma kroz akcijski plan;
- Ulaganje u edukaciju lokalnog stanovništva čiji je cilj osvjestiti iste o vrijednosti nasljeđa te općenito o temama koje su povezane s razvojem;
- Razvijanje metoda monitoringa;
- Budući razvoj temelji se na jačanju kapaciteta te poboljšanje mehanizma za komunikaciju
- Ulaganje u promociju turizma koji se smatra održivim;
- Podupiranje suradnje između OPG-a i smještajnih kapaciteta;
- Osvještavanje o zaštiti okoliša i korištenju prirodnih resursa na racionalan način putem projekta valorizacije prirode i okoliša te kulturne baštine;
- Isticanje važnosti o okolišu, odvajanje i prikupljanje otpada, štednja energije te primjena visokih standarda na lokalno stanovništvo, goste, javni sektor;
- Odgovorni pristup prema okolišu i upravljanje poslovanjem u skladu s tim potrebno je implicirati u politiku poslovanja malih i velikih objekata (iznajmljivači, hoteli..), a također i razviti suradnju između sektora usmjerenu ka poticanju održivog oblika turizma;
- Težnja za ostvarenje većeg postotka odvajanja otpada provedbom projekata koji su financirani fondovima za zaštitu okoliša;
- Daljnje ulaganje u biciklističke staze i njihovo uređenje na području općine Medulin, te provedba sustava e-bicikala
- Unaprijeđenje cikloturizma s ciljem da on postane način putovanja i samim time osigura štednju energije i rasterećenje cesta tokom sezone, a istovremeno ima dobar utjecaj na okoliš;
- Ulaganje u razvoj sportskih aktivnosti za koje na tom području postoje odlični uvjeti. Primjerice, slobodno penjanje na otvorenom kao dodatan oblik održivog turizma (Cave Romane);
- Isticanje važnosti suradnje svih dionika u turizmu kao činjenica ka kojoj su usmjereni svi planovi razvoja;
- Ulaganje razvoj i promoviranje turističke predsezone i postsezone;

- Razvoj selektivnih oblika turizma.²⁸

U klaster Rovinj spadaju sljedeći gradovi i općine: Rovinj, Bale i Kanfanar. Planovi za održivi razvoj na području klastera Rovinj zasnivaju se na sljedećem:

- Smanjiti područja izgradnje građevinskih objekata;
- Izboriti se protiv gradnje koja se smatra bespravnom;
- Izrada planskih dokumenata zbog zaštite priobalja;
- tzv. Green branding;
- Poticanje promocije lokalne tradicije i lokalnih proizvoda kroz turizam;
- Ekološka satavnica održivog razvoja provodit će se na način da se potiče recikliranje materijala za višestruku upotrebu;
- Poticat će se zajednica i svi građani na odgovornom ponašanju prema okolišu, počevši od recikliranja;
- Poticanje lokalnih OPG-ova, obrtnika i ostalih proizvođača da se uključe u turističku ponudu
- Uvođenje "Zelenih tržnica" u dijelovima općine;
- Uvođenje manifestacija koje će privući turiste i istovremeno se provoditi u skladu s načelima za održivi razvoj;
- Podupiranje iznajmljivača privatnih smještaja da iste ekocertificiraju;
- Izrada i distribucija tiskanih materijala za turiste kojima se potiče konzumacija lokalne hrane.²⁹

Klaster Vrsar - Funtana broji sljedeće općine: Vrsar, Funtana i Sv. Lovreč. Planovi za održivi razvoj na području klastera Vrsar - Funtana zasnivaju se na sljedećem:

- Zaštita prostora kroz definiranje prostornih planova;
- Uvažavanje održivog turizma kroz organizaciju različitih događaja i manifestacija;
- Suradnja s lokalnom samoupravom na održivom razvoju turizma;
- Praćenje održivog razvoja turizma;
- Implementacija sustava za kontrolu indikatora održivosti.³⁰

²⁸ Ibid, 92.

²⁹ Ibid, 93.

³⁰ Ibid, 94.

U *klaster Sjeverozapadna Istra* spadaju sljedeći gradovi i općine: Umag, Novigrad, Buje, Brtonigla. Planovi za održivi razvoj na području klastera Sjeverozapadna Istra zasnivaju se na sljedećem:

- Suzbiti preveliku količinu izgradnje raznim aktivnostima usmjerenim ka tome cilju (posebice u ruralnim dijelovima);
- Ulaganje u bolju cestovnu, ali i komunalnu infrastrukturu;
- Ulaganje u zelene površine i njihovo uređenje;
- Briga o okolišu i njegovoj očuvanosti i zaštiti;
- Provedba modela tzv. „Zelene plaže“;
- Jačanje brenda i identiteta naše mikrolokacije;
- Poticanje kreiranja ekološke općine;
- Kreiranje strategije za održivi razvoj turizma;
- Razvoj selektivnih oblika turizma;
- Težnja ka korištenju alternativnih oblike energije.³¹

³¹ Ibid, 95.

4. PRIKAZ REZULTATA ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Ovo poglavlje prikazuje rezultate i metodologiju anketnog istraživanja o održivom razvoju na primjeru Istarske županije. Opisuju se i analiziraju rezultati dobiveni istraživanjem, te se na temelju toga donosi rezultat istraživanja i preporuke/zaključci za poboljšanje održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije.

4.1. Uzorak i metodologija istraživanja

Istraživanje o održivom razvoju Istre provedeno je anketnim upitnikom u vremenskom periodu od 14. ožujka do 28. ožujka 2023. godine pomoću *on-line Google Forms* upitnika. U navedenom istraživanju sudjelovalo je ukupno 100 ispitanika/ica. Poštivanjem etičkih i moralnih načela, ispitivanje je bilo anonimno, dok su rezultati istog opisani i analizirani u nastavku diplomskog rada.

U anketnom upitniku pitanja su podijeljena u dvije grupe. Prva je ona koja se odnosi na dob i spol, odnosno socio-demografska obilježja ispitanika, dok se druga referira na stav i mišljenje ispitanika o održivom razvoju turizma te njihovom poznavanju održivog razvoja na području Istarske županije, sugestijama o prijevoznom sredstvu koje bi turisti trebali koristiti prilikom svog boravka na području županije i slično. Rezultati istraživanja prikazani su u nastavku diplomskog rada, kroz detaljnu analizu te tablične i grafičke prikaze dobivenih podataka.

4.2. Rezultati anketnog istraživanja

U provedbi anketnog istraživanja sudjelovalo je 100 ispitanika/ica. Među njima veći postotak, odnosno 64% čine žene, dok je dio muškaraca koji su pritupili anketi 36%. Nadalje, što se tiče životne dobi ispitanika, od ukupnog broja najveći je onih koji se nalaze u kategoriji između 32 i 40 godina (39%). 29% ispitanika ima između 26 i 31 godine, zatim 15% onih koji su između 41 i 50 godina, te 13% ispitanika u dobi od 18 do 25 godina.

Na poslijetku, u anketi je sudjelovalo 4% ispitanika koji imaju više od 59 godina. Tablični prikaz opisanih socio-demografskih podataka prikazan je Tablicom 7.

Tablica 7. Socio-demografska obilježja ispitanika/ica

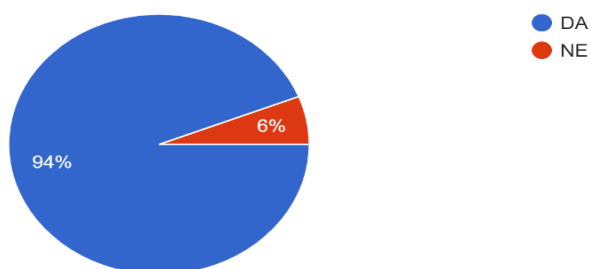
SPOL	žene	64% (N=64)
	muškarci	36% (N=36)
DOBNE SKUPINE	18-25	12% (N=12)
	26-31	15% (N=15)
	32-40	39% (N=39)
	41-50	15% (N=15)
	50 i više	4% (N=4)

Izvor: izrada autorice prema rezultatima anketnog istraživanja

Osim opisanih socio-demografskih podataka koji su prikazani tablicom 7. ispitanici su upitani i o poznavanju pojma održivog turizma. Rezultat tog dijela anketnog istraživanja pokazuje kako je velika većina, odnosno 94% (N=94) upoznata s pojmom održivog turizma, dok samo 6% (N=6) ispitanika nije upoznato s navedenom pojmom. Omjer dobivenih rezultata prikazan je Grafikonom 5.

Grafikon 5. Upoznatost ispitanika-ica o pojmu održivog turizma

Jeste li upoznati s pojmom održivog razvoja u turizmu?
100 responses

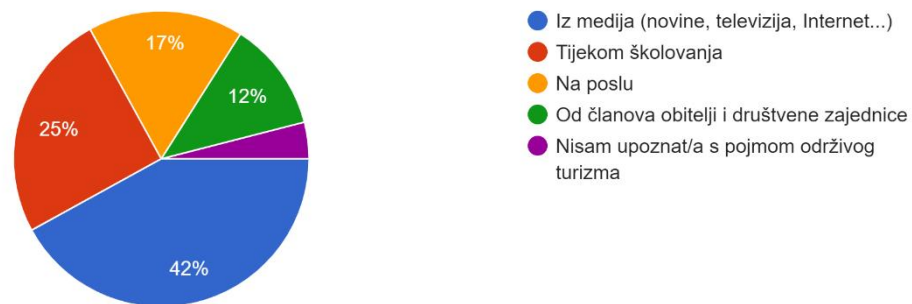

Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

Nadalje, ispitanici/ce su upitani o tome gdje su prvenstveno bili upoznati s pojmom održivog razvoja turizmu. Dobivenim rezultatima provedenog istraživanja donosimo zaključak da je većina sudionika, točnije njih 42% (N=42) s pojmom održivog turizma upoznato preko medija (novine, televizija, Internet...). Na drugom mjestu je skupina ispitanika s 25% (N=25) tijekom školovanja, 17% (N=17) na poslu, 12% (N=12) od članova obitelji i društvene zajednice, dok je najmanji broj ispitanika, odnosno 4% (N=4) izjasnio se kako nije upoznat/a s pojmom održivog turizma. Grafikon 6. prikazuje opisane rezultate.

Grafikon 6. Mišljenje ispitanika-ica o tome gdje su se upoznali s pojmom održivog razvoja u turizmu

Gdje ste se upoznali s pojmom održivog razvoja u turizmu?
100 responses

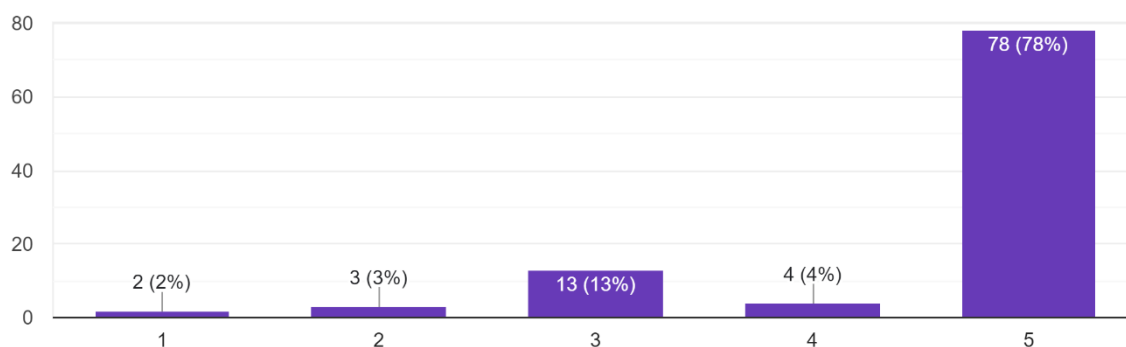
Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

Dio anketnog upitnika odnosio se i na mišljenje o održivom turizmu na području Istarske županije, odnosno smatraju li ispitanici da je Istarska županija održiva turistička destinacija. Analizom rezultata dobivenih anketnim istraživanjem najveći broj ispitanika, odnosno 78% (N=78) izjasnio se kako Istarsku županiju u potpunosti smatraju održivom turističkom destinacijom (ocjena na skali od 1 do 5), dok 13% (N=13) nema mišljenje o tome je li Istarska županija održiva turistička destinacija ili ne, odnosno ovo pitanje ocijenjeno je na skali s brojem 3. Rezultati istraživanja nalaze se u nastavku kroz Grafikon 7.

Grafikon 7. Mišljenje ispitanika-ica o održivosti turističke destinacije Istarske županije

Smatrate li da je Istarska županija održiva turistička destinacija?

100 responses

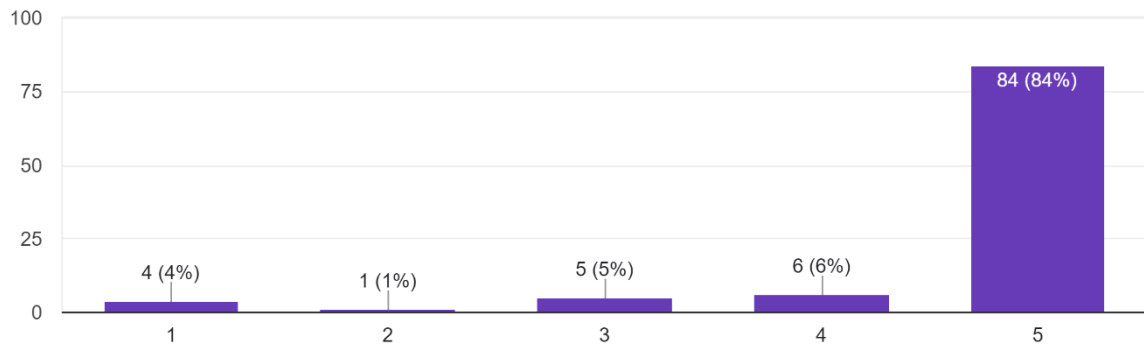
Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

Nadalje, ispitanici su upitani o adekvatnoj primjeni strateških i planskih dokumenata vezanih za održivi razvoj turizma Istarske županije. Od ukupnog broja ispitanika, analizom rezultata provedenog istraživanja, može se zaključiti kako najveći broj ispitanika, odnosno 84% (N=84) ispitanika smatra kako Istarska županija primjenjuje adekvatne strateške i planske dokumente vezane za održivi razvoj turizma Istarske županije (ocjena na skali od 1 do 5). Na drugom mjestu je skupina ispitanika, odnosno njih 6% (N=6) ovu tvrdnju ocijenilo s ocjenom 4 (na skali od 1 do 5). Grafikon 8. donosi dobivene rezultate.

Grafikon 8. Mišljenje ispitanika-ica o adekvatnoj primjeni strateških i planskih dokumenata vezanih za održivi razvoj turizma Istarske županije

Smatrate li da Istarska županija primjenjuje adekvatne strateške i planske dokumente vezane uz održivi razvoj turizma?

100 responses

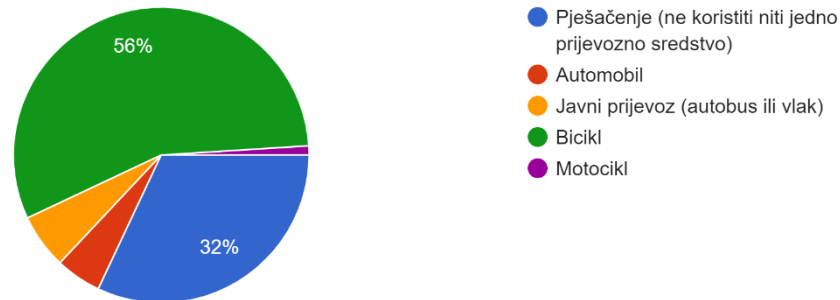
Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

S obzirom da je u teorijskom dijelu ovog diplomskog rada spomenuto da broj turista kako domaćih tako i stranih gostiju na području Istarske županije rapidno raste svake godine, ispitanici su upitani o prijevoznim sredstvima koje bi turisti trebali koristiti u vrijeme svog boravka na području Istarske županije, a sve s ciljem poticanja održivog razvoja na području Istarske županije. Analizom rezultata dobivenih istraživanjem, većina ispitanika, odnosno njih 56% (N=56) smatra kako bi turisti u vrijeme svog boravka trebali koristiti bicikl kao prijevozno sredstvo. Na drugom mjestu je skupina ispitanika s 32% (N=32) koja smatra da bi ipak turističke lokalitete trebali obilaziti bez prijevoznog sredstva, odnosno pješice. Koristenje javnog prijevoza najbolja je opcija za 6% (N=6) ispitanika, dok je za korištenje automobila 5% (N=5). Na posljednjem mjestu sa svega 1% (N=1), prema ispitanicima, turisti bi trebali koristiti motocikl kao prijevozno sredstvo. Grafikon 9. prikazuje opisane rezultate.

Grafikon 9. Mišljenje ispitanika-ica o prijevoznim sredstvima koje bi turisti trebali koristiti u vrijeme svog boravka na području Istarske županije, a sve s ciljem poticanja održivog razvoja na području Istarske županije

U cilju poticanja održivog razvoja turizma u Istarskoj županiji koje prijevozno sredstvo bi turisti trebali koristiti u vrijeme boravka?

100 responses

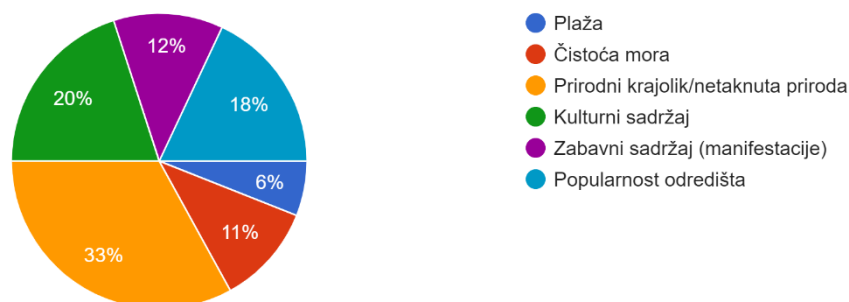
Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

Nadalje, ispitanici su upitani za mišljenje zbog čega smatraju Istarsku županiju iz godine u godinu sve atraktivnijom turističkom destinacijom, odnosno zbog čega smatraju da Istarska županija svake godine bilježi sve veći broj dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista. Na temelju rezultata koji su dobiveni istraživanjem, najviše ispitanika, odnosno 33% (N=33) smatra kako je prirodni krajolik i netaknuta priroda glavni razlog povećanih dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista. Na drugom mjestu je skupina ispitanika, odnosno njih 20% (N=20), koja smatra da je to zbog kulturnog sadržaja. 18% (N=18) tvrdi da je to zbog popularnosti Istre kao turističke destinacije, dok 12% (N=12) ispitanika smatra kako je to zbog zabavnog sadržaja (manifestacija). Nadalje, 11% (N=11) ispitanika misljenja je kako je to zbog čistog mora, a na posljednjem mjestu sa 6% (N=6) tvrde da su plaze zapravo glavni razlog. Grafikonom 10. prikazani su opisani rezultati.

Grafikon 10. Mišljenje ispitanika-ica zbog čega smatraju da Istarska županija iz godine u godinu broji sve veći broj dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista

Zbog čega smatrate da Istarska županije iz godine u godinu broji sve veći broj dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista?

100 responses

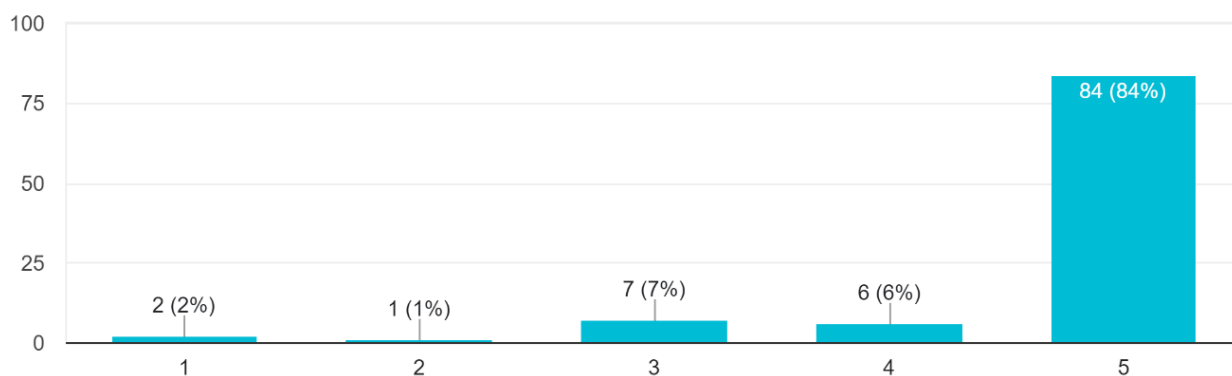
Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

Daljnjom analizom anketnog upitnika dolazimo do pitanja smatraju li ispitanici da iznajmljivači na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije. Analizom provedene ankete zaključujemo da se najveći broj ispitanika, odnosno njih 84% (N=84) izjasnio se kako u potpunosti smatraju da iznajmljivači na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije (ocjena u rangu od 1 do 5). Na drugom mjestu je skupina ispitanika, odnosno njih 7% (N=7) koji su ovu tvrdnju ocijenili s ocjenom 3 (na skali od 1 do 5). Samo 2% (N=2) ispitanika ne slaze se sa navedenom tvrdnjom. Grafikon u nastavku donosi prethodno opisane rezultete.

Grafikon 11. Smatraju li ispitanici-ce da iznajmljivači na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije

Smatrate li da iznajmljivači na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije?

100 responses

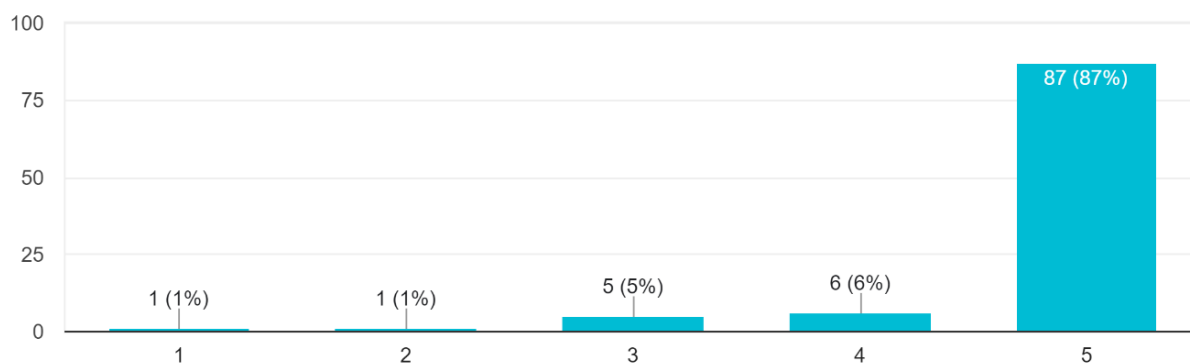
Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

Isto tako, ispitanici su upitani i o tome smatraju li da vodeći hotelski lanci (Valamar, Plava Laguna i sl.) svoje poslovanje vrše u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije. Temeljem dobivenih rezultata anketnog istraživanja najveći broj ispitanika, odnosno njih 87% (N=87) izjasnio se kako u potpunosti smatraju li da vodeći hotelski lanci (Valamar, Plava Laguna i sl.) svoje poslovanje vrše u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije (ocjena na skali od 1 do 5). Na drugom mjestu je skupina ispitanika, odnosno njih 6% (N=6) koji su ovu tvrdnju ocijenili s ocjenom 4 (u rangju od 1 do 5). Samo 1% ispitanika ne slaze se s postavljenom tvrdnjom. Grafikonom 12. prikazani su rezultati navedenog dijela istraživanja.

Grafikon 12. Smatraju li ispitanici da vodeći hotelski lanci (Valamar, Plava Laguna i sl.) svoje poslovanje vrše u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije

Smatrate li da vodeći hotelski lanci (Valamar, Plava Laguna i sl.) svoje poslovanje vrše u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije?

100 responses

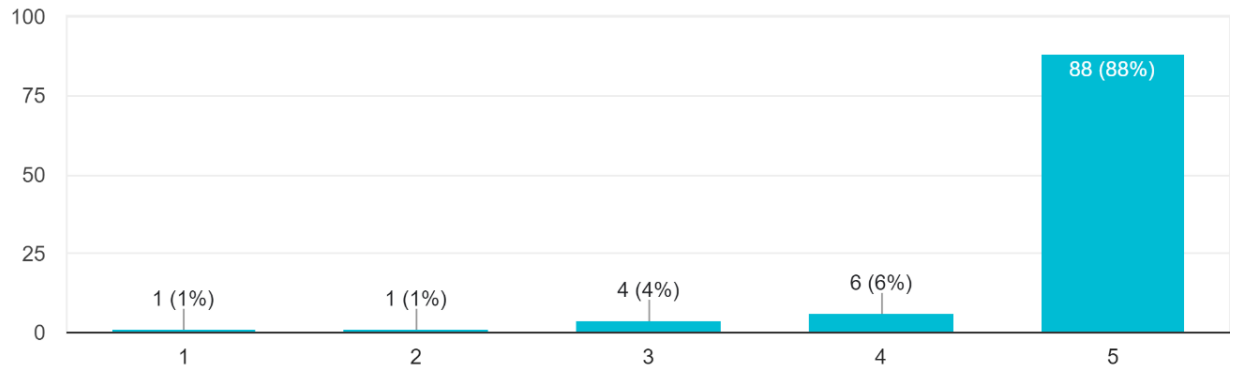
Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

Na poslijetku, zadnje pitanje provedenog anketnog upitnika referiralo se na mišljenje glede dovoljnog ulaganja u inicijativu održivosti turizma u posljednjih pet godina na području Istarske županije. Analizom dobivenih rezultata anketnog istraživanja najveći broj ispitanika, odnosno njih 88% (N=88) izjasnio se kako u potpunosti smatraju da Istarska županija ulaže dovoljnu inicijativu u posljednjih pet godina glede održivog turizma (ocjena na skali od 1 do 5). Na drugom mjestu je skupina ispitanika, odnosno njih 6% (N=6) koji su ovu tvrdnju ocijenili s ocjenom 4 (na skali od 1 do 5). Prikaz dobivenih rezultata također se nalazi u nastavku grafikonom 13.

Grafikon 13. Mišljenje ispitanika-ica glede dovoljnog ulaganja u inicijativu održivosti turizma u posljednjih pet godina na području Istarske županije

Mislite li da se dovoljno ulaže u inicijativu održivosti turizma u posljednjih pet godina?

100 responses

Izvor: Rezultati anketnog istraživanja

4.4. Preporuke i zaključci

U nastavku su doneseni svi zaključci provedenog anketnog istraživanja:

1. Najveći broj ispitanika su žene, odnosno 64% (N=64).
2. Najveći broj ispitanika, njih 39% (N=39) nalazi se u životnoj dobi između 32 i 40 godine.
3. Najveći broj ispitanika, odnosno 94% (N=94) upoznat je s pojmom održivog turizma.
4. Najveći broj ispitanika, odnosno njih 42% (N=42) s pojmom održivog turizma upoznao se preko medija (novine, televizija, Internet...).
5. Najveći broj ispitanika, odnosno 78% (N=78) izjasnio se kako Istarsku županiju u potpunosti smatraju održivom turističkom destinacijom (ocjena na skali od 1 do 5).
6. Najveći broj ispitanika, odnosno 84% (N=84) ispitanika smatra kako Istarska županija primjenjuje adekvatne strateške i planske dokumente vezane za održivi razvoj turizma Istarske županije (ocjena na skali od 1 do 5).

7. Najveći broj ispitanika, odnosno njih 56% (N=56) smatra kako bi turisti u vrijeme svog boravka trebali koristiti bicikl kao prijevozno sredstvo.
8. Najveći broj ispitanika, odnosno 33% (N=33) smatra kako je prirodni krajolik i netaknuta priroda glavni razlog povećanih dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista.
9. Najveći broj ispitanika, odnosno njih 84% (N=84) izjasnio se kako u potpunosti smatraju da iznajmljivači na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije (ocjena na skali od 1 do 5).
10. Najveći broj ispitanika, odnosno njih 87% (N=87) izjasnio se kako u potpunosti smatraju li da vodeći hotelski lanci (Valamar, Plava Laguna i sl.) svoje poslovanje vrše u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije (ocjena na skali od 1 do 5).
11. Najveći broj ispitanika, odnosno njih 88% (N=88) izjasnio se kako u potpunosti smatraju da Istarska županija ulaže dovoljnu inicijativu u posljednjih pet godina glede održivog turizma (ocjena na skali od 1 do 5).

ZAKLJUČAK

Početak spoznaje o održivom razvoju podjednako je star kao i sam koncept koji je nastao sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća, a utemeljila ga je Svjetska komisija za okoliš i razvoj. Od sredine osamdesetih godina prošlog stoljeća pod utjecajem tog koncepta, brojne organizacije započele su s donošenjem propisa na međunarodnoj i europskoj razini kako bi se znanje o održivom razvoju što bolje utkalo u sve slojeve društva. Osnova znanja u Hrvatskoj o održivom razvoju sadržana su u Akcijskom planu održivog razvitka u Republici Hrvatskoj, odnosno isto je regulirano Strategijom održivog razvitka koja je donesena u skladu s odredbama Zakona o zaštiti okoliša, a utemeljeno je na Agendi 2030. Glavni cilj donošenja ovih propisa je prikupljanje znanja o održivom razvoju kako bi se u konačnici postigla stabilizacija gospodarskog razvitka, pravedna raspodjela socijalne pomoći i zaštite okoliša.

Temeljem prikupljenih statističkih podataka na području Istarske županije za razdoblje 2018. do 2022. godine evidentno je da su dolasci i noćenja kako domaćih tako i stranih turista sve veći. Primjera radi, istraživanjem podataka Državnog zavoda za statistiku, Istarska županija može se pohvaliti s najvećim brojem dolazaka i noćenja 2022. godine. To je također značajno povećanje u odnosu na godinu ranije, ali i na rekordnu 2019. godinu.

Razvoj turizma u destinaciji, odnosno povećan broj dolazaka i noćenja turista, osim pozitivnih aspekata, sa sobom može povući i one negativne. Činjenica je da veća količina ljudi donosi veće šanse za zagađenje okoliša, dovodi do velikih gužvi i prenapučenosti destinacija. Samim time utječe i na kvalitetu putovanja i u konačnici na zadovoljstvo turista. Upravo je zato izuzetno važno baviti se održivim razvojem turizma, odnosno težiti ostvarenju „održive“ koristi kako za turizam i turiste, tako i za okoliš, prirodnu baštinu, ali i za lokalnu zajednicu. To prvenstveno zahtjeva organiziranost, motivaciju i ispravno planiranje.

Temeljem provedenog anketnog istraživanja došlo se do zaključka kako je najveći broj ispitanika upoznat s pojmom održivog turizma, a kada je riječ o Istarskoj županiji u potpunosti ju smatraju održivom turističkom destinacijom, odnosno mišljenja su kako Istarska županija primjenjuje adekvatne strateške i planske dokumente vezane za održivi razvoj turizma Istarske županije.

Nastavno na strateške planove razvoja održivog razvoja turizma na području Istarske županije, najveći broj ispitanika smatra kako bi turisti u vrijeme svog boravka trebali koristiti bicikl kao prijevozno sredstvo, a na drugom mjestu, prema istraživanju, ispitanici smatraju da bi se trebalo kretati bez prijevoznih sredstava. Manji dio skupine izabrao bi autobobile, javni prijevoz ili motocikl.

Isto tako, najveći broj ispitanika izjasnio se kako u potpunosti smatraju da iznajmljivači, ali i vodeća hotelska poduzeća na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije.

Kompletnom analizom anketnog upitnika koji je proveden s ciljem boljeg razumijevanja tematike, zaključujemo da su gotovo svi ispitanici upoznati s pojmom održivog turizma. Također su u najvećoj mjeri zastupljena mišljenja bila da je Istra, kao promatrano područje, itekako održiva turistička destinacija gdje se primjenjuju načela održivog razvoja te da su aktivnosti usklađene sa strateškim i planiskim dokumentima vazanim uz održivi razvoj. Iznimno je bitna činjenica da je i stanovništvo upoznato sa tematikom održivog razvoja. Samim time širi se razina svijesti i omogućuje se bolja implementacija strategija kako bi održivi turizam zaista mogao djelovati u destinaciji dugoročno što i jest cilj.

BIBLIOGRAFIJA

Bartoluci, Mato. *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva*. Zagreb: Školska knjiga, 2013.

Blažević Branko. *Turizam u gospodarskom sustavu*. Opatija: Fakultet za hotelski i turistički menadžment, 2007.

Bilen, Miljenko. *Turizam i okoliš*. Zagreb: Mikrorad, 2011.

Brkljača-Pucar, Marinela. *Održivi turizam u Republici Hrvatskoj*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2016.

Boris, Vukonić i Nevenka Čavlek. *Riječnik turizma*. Zagreb: Masmedia, 2001.

Čavlek Nevenka, Bartoluci Mato, Kesar Oliver, Čižmar Sanja, Hendija Zvezdana. "Prilog novim odrednicama turističke politike u Hrvatskoj". *Acta turistica* 22, br. 5 (2010): 137-160

Državni zavod za statistiku. *Turizam u 2018. - Statistička izvješća, 2019.*
<https://podaci.dzs.hr/2019/hr/29656> (pristupljeno 10.02.2023.)

Državni zavod za statistiku. *Turizam u 2020. - Statistička izvješća, 2021.*
https://podaci.dzs.hr/media/egclbob1/si-1683_turizam-u-2020_web.pdf(pristupljeno 10.02.2023.)

Državni zavod za statistiku. *Turizam u 2021. - Statistička izvješća, 2022.*
<https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10190> (pristupljeno 10.02.2023.)

Državni zavod za statistiku. *Turizam u 2022. - Statistička izvješća, 2023.*
<https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29506> (pristupljeno 10.02.2023.)

Ministarstvo turizma RH, *Turizam u brojkama 2019.*
https://www.htz.hr/sites/default/files/202007/HTZ%20TUB%20HR_%202019%20%281%29.pdf (pristupljeno 10.02.2023.)

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, *Investicijske mogućnosti*, <https://www.aik-invest.hr/o-hrvatskoj/> (pristupljeno 10.02.2023.)

European Comission, *Sustainable Development*
<https://ec.europa.eu/environment/archives/eussd/index.htm> (pristupljeno 11.02.2023.)

Europska Komisija, *Pristup EU-a održivom razvoju*
https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-approach-sustainable-development_hr (pristupljeno 11.02.2023.)

Glas Istre: *Monografija „Turizam u Istri – od davnina do danas“*.
<https://www.glasistre.hr/istra/kako-su-u-istri-izgledali-poceci-turizma-u-dva-desetljeća-istra-je-dosla-s-8-na-28-posto-smjestajnih-jedinica-u-hrvatskoj-i-postala-najznacajnija-turisticka-regija-609325> (pristupljeno 28.03.2023.)

Institut za poljoprivredu i turizam: *Održivi turizam u Istarskoj županiji – analiza stanja i percepcija dionika*, 2020.

Mikačić, Vesna. *Tourism of Croatia - Position and Perspective*, Hrvatski geografski glasnik, 1998.

Kliček, Božidar. „eTurizam u svijetu u Hrvatskoj.“ *Open info trend*,
<http://www.infotrend.hr/clanak/2008/5/eturizam-u-svijetu-i-hrvatskoj.12.288.html%20>

Ministarstvo turizma RH, *Turizam u brojkama 2019*. https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-07/HTZ%20TUB%20HR_%202019%20%281%29.pdf (pristupljeno 21.03.2023.)

Službena stranica Istarske županije, *Gospodarstvo Istarske županije*, <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/gospodarstvo/> (pristupljeno 21.03.2023.)

Vlada Republike Hrvatske, *Akcijski plan za obrazovanje za održivi razvoj*.
https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/09/akcijski_plan_za_odrzivi_razvitak.pdf
(pristupljeno 10.02.2023.)

Turistička zajednica Istarske županije. *Dolasci i noćenja turista u Istri po zemljama porijekla u 2019. i 2020*. file:///C:/Users/korisnik/Downloads/istra_2020_1-12.pdf (pristupljeno 05.03.2023.)

Turistička zajednica Istarske županije. *Dolasci i noćenja turista u Istri po zemljama porijekla u 2020. i 2021*. file:///C:/Users/korisnik/Downloads/istra_2021_1-12.pdf (pristupljeno 05.03.2023.)

Turistička zajednica Istarske županije. *Dolasci i noćenja turista u Istri po zemljama porijekla u 2021. i 2022*. <https://www.istra.hr/hr/business-information/istra-u-medijima/statistika/arhiva-2022> (pristupljeno 05.03.2023.)

Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata iz skupine ostali ugostiteljski objekti za smještaj. Narodne novine, 2016, br. 85. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_06_54_1410.html (pristupljeno 11.02.2023.)

Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske. Narodne novine, 2009, br. 30. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html (pristupljeno 11.02.2023.)

Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti. Narodne novine, 2006, br.138. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_12_138_3111.html (pristupljeno 11.02.2023.)

Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma. Narodne novine, 1994, br 30. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1994_04_30_522.html (pristupljeno 11.02.2023.)

PRILOZI – Anketni upitnik

Poštovani, ovo anketno istraživanje provodi se u svrhu pisanja diplomskog rada pod nazivom „Održivi razvoj turističke destinacije na primjeru Istarske županije“ u sklopu kolegija Ekonomika održivog razvoja. Rezultati istraživanja bit će analizirani za potrebe ostvarivanja cilja specijalističkog diplomskog rada. Anketiranje se provodi sukladno moralnim i etičkim načelima te se na nijedan način ne može otkriti identitet ispitanika.

ANKETNI UPITNIK

1. Kojeg ste spola?

- M
- Ž

2. Kojoj dobnoj skupini pripadate?

- 18-25
- 26-31
- 32-40
- 41-50
- 50 i više

3. Jeste li upoznati s pojmom održivog razvoja?

- Da
- Ne

4. Gdje ste se upoznali s pojmom održivog razvoja u turizmu?

- Iz medija (novine, televizija, Internet...)
- Tijekom školovanja
- Na poslu
- Od članova obitelji i društvene zajednice
- Nisam upoznat/a s pojmom održivog razvoja
- Ostalo: _____

5. Smatrate li Istarsku županiju održivom turističkom destinacijom?

(ne slažem se uopće)1-5 (slažem se u potpunosti)

6. Smatrate li da Istarska županija primjenjuje adekvatne strateške i planske dokumente vezane uz održivi razvoj turizma?

(ne slažem se uopće)1-5 (slažem se u potpunosti)

7. U cilju poticanja održivog razvoja turizma u Istarskoj županiji koje prijevozno sredstvo bi turisti trebali koristiti u vrijeme boravka?

- Pješaćenje (ne koristiti niti jedno prijevozno sredstvo)
- Automobil
- Javni prijevoz (autobus ili vlak)
- Bicikl
- Motocikl
- Ostalo: _____

8. Zbog čega smatrate da Istarska županija iz godine u godinu broji sve veći broj dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista?

- Plaža
- Čistoća mora
- Prirodni krajolik/netaknuta priroda
- Kulturni sadržaj
- Zabavni sadržaj (manifestacije)
- Popularnost odredišta

9. Smatrate li da iznajmljivači na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije?

(ne slažem se uopće)1-5 (slažem se u potpunosti)

10. Smatrate li da vodeći hotelski lanci (Valamar, Plava Laguna i sl.) svoje poslovanje vrše u skladu s načelima održivog razvoja istarske županije?

(ne slažem se uopće)1-5 (slažem se u potpunosti)

11. Mislite li da se dovoljno ulaže u inicijativu održivosti turizma u posljednjih pet godina?

(ne slažem se uopće)1-5 (slažem se u potpunosti)

VIZUALIJE

Slike

Slika 1. Stope promjena turista u 2022./2021.....	10
Slika 2. Koncept i ciljevi održivog razvoja	14
Slika 3. Geografski položaj Istre.....	18

Tablice

Tablica 1. Ukupan broj dolazaka i noćenja u Republici Hrvatskoj izražen u tisućama	6
Tablica 2. Struktura stranih turista (po državi dolaska) u 2022. usporedno s 2021.	9
Tablica 3. Dolasci i noćenja po turističkim zajednicama u Istarskoj županiji izraženo u tisućama (2022. i 2017.).....	19
Tablica 4. Usporedba dolazaka i noćenja po zemljama (2018./2022).....	28
Tablica 5. Usporedba dolazaka i noćenja po zemljama (2022./2021).....	29
Tablica 6. SWOT analiza održivog turizma u Istarskoj županiji.....	31
Tablica 7. Socio-demografska obilježja ispitanika/ica	38

Grafikoni

Grafikon 1. Broja dolazaka i noćenja turista u Hrvatskoj (2018.-2022.).....	7
Grafikon 2. Struktura smještajnih kapaciteta u Istri u 2022. godini	21
Grafikon 3. Komparacija potražnje smještajnih kapaciteta u hotelima u Istarskoj županiji ...	24
Grafikon 4. Usporedba udjela hotelskog noćenjima po kategorijama hotela za 2018. i 2022. godinu.....	25
Grafikon 5. Upoznatost ispitanika-ica o pojmu održivog turizma.....	38
Grafikon 6. Mišljenje ispitanika-ica o tome gdje su se upoznali s pojmom održivog razvoja u turizmu.....	39
Grafikon 7. Mišljenje ispitanika-ica o održivosti turističke destinacije Istarske županije	40

Grafikon 8. Mišljenje ispitanika-ica o adekvatnoj primjeni strateških i planskih dokumenata vezanih za održivi razvoj turizma Istarske županije	41
Grafikon 9. Mišljenje ispitanika-ica o prijevoznim sredstvima koje bi turisti trebali koristiti u vrijeme svog boravka na području Istarske županije, a sve s ciljem poticanja održivog razvoja na području Istarske županije	42
Grafikon 10. Mišljenje ispitanika-ica zbog čega smatraju da Istarska županija iz godine u godinu broji sve veći broj dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista	43
Grafikon 11. Smatraju li ispitanici-ce da iznajmljivači na području Istarske županije pružaju svoje usluge u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije kao turističke destinacije	44
Grafikon 12. Smatraju li ispitanici da vodeći hotelski lanci (Valamar, Plava Laguna i sl.) svoje poslovanje vrše u skladu s načelima održivog razvoja Istarske županije	45
Grafikon 13. Mišljenje ispitanika-ica glede dovoljnog ulaganja u inicijativu održivosti turizma u posljednjih pet godina na području Istarske županije	46